

TALLINNA ÜLIKOOL
Looduse ja terviseteaduse instituut
Rekreatsioonikorralduse õppekava

Trevor Elhi

NAISJALGPALLURITE HARRASTUSKOGEMUSED

Magistritöö

Juhendaja: Reeda Tuula-Fjodorov

.....

(juhendaja allkiri)

2020

Autorideklaratsioon ja lihtlitsents

Mina, Trevor Elhi

1. olen koostanud magistritöö iseseisvalt. Teiste autorite uurimistööd, olulised seisukohad kirjandusest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.
2. annan Tallinna Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose “Naisjalgpallurite harrastuskogemused”, mille juhendaja on Reeda Tuula-Fjodorov,
 - 2.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja elektroonilise avaldamise eesmärgil Tallinna Ülikooli Akadeemilise Raamatukogu repositooriumis alates lõputöö positiivsele tulemusele hindamisest kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
 - 2.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Ülikooli Akadeemilise Raamatukogu repositooriumis alates lõputöö positiivsele tulemusele hindamisest kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. olen teadlik, et punktis 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitset reguleerivatest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Töö autor: _____

(digitaalne) allkiri, kuupäev

Töö on kaitsmisele lubatud.

Juhendaja: (Reeda Tuula-Fjodorov, MA) _____

(digitaalne) allkiri, kuupäev

Kaitsmine toimub Tallinna Ülikooli Loodus- ja terviseteaduste instituudi magistritööde kaitsmiskomisjoni avalikul koosolekul 18. juunil 2020. aastal kell 10:00 Tallinnas, aadressil Räägu 49 ruumis RÄ-217.

RESÜMEE

Trevor Elhi. Naisjalgpallurite harrastuskogemused. Magistritöö. Tallinna Ülikool, Loodus- ja terviseteaduste instituut. Tallinn, 2020.

Magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada, millised on Eesti naisharrastusjalgpallurite seisukohad ja kogemused naiste harrastusjalgpalli osas. Uuringu valimisse kuulus kümme lumepallivalimi meetodil leitud Eestis harrastajate tasemel mängivat naisjalgpallurit, kellega viidi läbi intervjuud. Intervjueeritavad oli erineva treeningkogemusega harrastusjalgpallurid vanuses 22 kuni 43. Tekstianalüüsi meetodina kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi, mille tulemusena leiti intervjueeritavate vastuste vahel seosed ja erisused, millest leiti vastuseid põhilistele uurimisküsimustele. Intervjuudest selgus, et naised tegelevad jalgpalliga sisemise motivatsiooni ajendil. Kõige olulisem motiiv jalgpallitreeningutel osalemiseks on sotsialiseerumise soov. Lisaks sellele soovitakse jalgpalliväljakul midagi uut õppida, füüsilist vormi parandada ning jalgpallimängust naudingut saada. Uurimistööst selgus, et suurem osa Eesti naisharrastusjalgpallureid ei ole rahul Eesti naiste jalgpalli hetkeolukorraga, sest nende hinnangul ei hinnata ega panustata naiste jalgpalli võrreldes meeste jalgpalliga piisavalt ning seetõttu pole jalgpall naiste hulgas veel piisavalt populaarseks saanud. Lisaks selgus uurimistulemustest, et kuigi olukord on aastatega paranenud, tehakse meedias ning avalikkuses meeste ja naiste jalgpallil suurt vahet ning naisjalgpallurid puutuvad endiselt kokku sildistamisega. Suurimateks probleemideks naiste jalgpallis harrastajate tasemel on sooline märgistamine, kohustusliku heteroseksuaalsuse rõhutamine ning infantiliseerimine.

Võtmesõnad: naiste jalgpall, harrastussport, probleemid naiste jalgpallis, müüdid naiste jalgpallis, suhtumine naiste jalgpalli

ABSTRACT

Trevor Elhi. Female Football Players' Experience in Recreational Football. Master's thesis. Tallinn University, School of Natural Sciences and Health. Tallinn, 2020.

The aim on this master's thesis was to study which are Estonian amateur female football players' views and experiences towards amateur women's football. The sample was found using snowball sampling method and it consisted of ten amateur female football players who are playing in Estonia. Interviewees were amateur football players with different experience aged 22 to 43. Qualitative content analysis was used as a method of text analysis. As a result of analysis the connections and differences between the answers of the interviewees were found, from which the answers to the main research questions were found. The results revealed that women are intrinsically motivated to play football. The most important motive to participate in football trainings is the need for socialization. In addition to that female football players want to learn something new, improve physical fitness and get enjoyment from football. It appeared that majority of Estonian amateur female football players are not happy with the current situation of Estonian women's football, because in their view compared to men women's football is not valued and contributed and that is why football is not popular enough among women. The results also revealed that although the situation is better than before, there is a big distinction between men's and women's football in the media and public. Female football players are still exposed to labeling. Biggest problems in amateur female football are gender marking, compulsory heterosexuality and infantilization.

Keywords: women's football, recreational sports, problems in women's football, myths in women's football, attitude towards women's football

SISUKORD

RESÜMEE.....	3
ABSTRACT.....	4
SISSEJUHATUS	6
1. KIRJANDUSE ÜLEVAADE.....	9
1.1 Jalgpall kui harrastussport.....	9
1.2 Naiste jalgpalli teekond võistkondlikuks spordialaks	14
1.3 Naiste jalgpalliga seotud müüdid ja probleemid	18
2. UURIMISTÖÖ EESMÄRK JA ÜLESANDED.....	23
3. METOODIKA	24
3.1 Valimi kirjeldus	24
3.2 Instrumendi kirjeldus.....	25
3.3 Andmete analüüs	26
4. TULEMUSED	27
4.1 Naiste harrastusjalgpall spordialana, sellega tegelemise motiivid ja kogemused ..	27
4.2 Naisharrastusjalgpallurite hinnang müütidele ja probleemidele naiste jalgpallis ..	31
4.3 Naisharrastusjalgpallurite hinnang Eesti naiste jalgpalli hetkeolukorrale.....	36
ARUTELU.....	40
KOKKUVÕTE JA JÄRELDUSED.....	46
KASUTATUD KIRJANDUS.....	48
LISA 1. INTERVJUUDE KÜSIMUSTIK.....	54
LISA 2. VÄLJAVÕTE TRANSKRIPTSIONIST	56

SISSEJUHATUS

Jalgpall on kõige populaarsem spordiala maailmas ning üha populaarsemaks muutub see ka naiste ja tüdrukute hulgas. 2019. aasta suvel peetud naiste jalgpalli maailmameistrivõistlused purustasid kõik senised publikurekordid ning turniiri silmapaistvamatest mängijatest said ikoonid, kelle nägusid võis näha kuulsaimate brändide reklaamides. BBC (2019) sõnul ületasid 2019. aasta naiste jalgpalli maailmameistrivõistlused ootuseid, purustasid rekordeid ning tõestasid, et me oleme sisenemas naiste jalgpalli uude ajastusse. Ka Eestis on alates üheksakümnendate keskelt naised jalgpalli mänginud, kuid ala pole nii palju populaarsust kogunud ja tasub uurida, mis sellist olukorda põhjustab.

2011. aastal on Merilin Pappel Eesti naiste jalgpalli kohta kirjutanud bakalaureusetöö, kus ta leidis, et Eesti naiste jalgpall on tõusuteel ning arenemas õiges suunas. Aastatega on ala muutunud populaarsemaks, professionaalsemaks ja spetsiifilisemaks. Kandepind on suur ning laienemas, tulevikus püütakse vältida sunniviisilist geograafilist laienemist. Kindlasti proovitakse haarata uusi naismängijaid Eesti eripaikades, kuid ühinemine peab olema vabatahtlik. Tegu on harrastusega, mida ei saa naistele peale suruda. Lisaks sellele on Pappel kirjutanud aastal 2011, et stipendiumi eestlannad sel hetkel ei saanud, kuid tulevikus, umbes viie aasta pärast, on võimalik näha Eestis poolprofessionaalset liigat. Juhul, kui majandus tõuseb ning ettevõtted ja investorid oma raha sporti paigutavad. Uurimuse lõpus on ta pakkunud ka, et viie aasta pärast oleks kasulik uurimust korrata, et teha võrdlus käesoleva tööga. Märkida üles Eesti naiste jalgpalli tõusud ja langused.

Kui vaadata alustuseks Eesti naiste jalgpallikoondise statistikat, võime näha, et vähemalt tulemuste järgi on viimase viie aasta jooksul areng seisma jäänud või on teised lihtsalt suure hooga mööda läinud (Eesti Jalgpalli Liit, 2020). Kui varem näiteks Balti turniiridel võideti Lätit ja Leedut üsna pingevabalt, siis nüüd mängitakse nendega heal juhul viiki. Ka stipendiumi ega palka Eestis mängivatest naistest keegi ei saa, kuigi oli lootus, et tänaseks päevaks võiks kodune liiga olla poolprofessionaalne. Praegusel hetkel aga treenivad ja mängivad kõik naised, vaatamata liigatasemele, kui harrastajad – töö ning kooli kõrvalt oma lõbuks. Sellele annab kinnitust ka asjaolu, et Eesti koondise põhitegijad peavad vaatamata saavutatud tasemele ning koduliiga saavutustele lükkama jalgpalli tagaplaanile, sest see on

nende jaoks vaid harrastus ning töö on see, mis toob leiva lauale. Näiteks teatas aasta alguses Eesti koondist 27 korral esindanud ja FC Flora naiskonnaga teist aastat järjest Eesti meistriks tulnud keskkaitaja Liis Lepik, et võtab jalgpallist vaheaasta (Ellissaar, 2020). FC Flora naiskonna peatreeneri Aleksandra Ševoldajeva sõnul on olukord kurb, aga paratamatu. "Kahjuks on see tänase Eesti naiste jalgpalli reaalsus – peame taoliste olukordadega arvestama. (Ellissaar, 2020)" Lisaks on Eesti koondist 32 korral esindanud Ketlin Saar öelnud, et Eesti naiste jalgpallis on Liis Lepiku olukorraga sarnased juhtumid paratamatud ning on ka enda kohta lisanud, et Eestis on naisjalgpalluril väga raske ilma kooli ja ilma tööta hakkama saada (Rommelkoor, 2020a).

Suureks ohumärgiks Eesti naiste jalgpallis on asjaolu, et viimase kahe hooaja jooksul on oma tegevuse lõpetanud kaks enim tiitleid võitnud naiskonda – üheksakordne meister FC Levadia ning kolmeteistkordne meister Pärnu Jalgpalliklubi ning lisaks on kohast kõrgeimal tasemel loobunud Tartu SK 10 Premium. Nii Pärnu Jalgpalliklubil kui Levadial on peamiseks probleemiks olnud komplekteeritus – hetkel pole piisavalt naisjalgpallureid, et naiskonnad oleksid saanud tegevust jätkata. FC Levadia pressiesindaja Indrek Petersoo selgitas, et nad kaalusid erinevaid variante, aga paraku tähelepanu suurendamine ei tähenda automaatselt mängijate arvu suurenemist. Sellel tasemel mängijaid Eestis väga palju ei ole. Ka teistelgi naiskondadel oli tema sõnul komplekteerimisega probleeme. (Voolaid, 2018) Pärnu jalgpalliklubi president Raio Piiraja sõnul olid nad klubi sees probleeme pikalt näinud. "Naiskond paiknes aastaid kahes osas, Pärnus ja Tallinnas, mis kahtlemata väsitab vaimselt ja füüsiliselt ning teeb võistkonna arendamise raskeks. Teine oluline punkt oli Pärnu jalgpalliklubi teeneka ja kogenud põlvkonna lõpetamine," nentis Piiraja (Jõgi, 2019) Klubi poolt on pikka aega olnud naiste järelkasvuga suured probleemid, mida ei ole suudetud õigel ajal lahendada (Rommelkoor, 2020b). Eesti naiste jalgpallikoondise abitreener Kaidi Jekimova sõnas, et kõigi kolme loobunud klubi puhul sai otsustavaks asjaolu, et puudus korralik noortetöö, millega kõrgliiga võistkondadele mängijaid kasvatada. "Kõigi kolme klubi puhul peab tunnustama, et nende noortetöö oli hiline või puudulik. Teatud aja saab sellisel puhul üle elada sellega, et mängijad tulevad teistest klubidest, aga on omaette küsimus, kui kaua see jätkusuutlik on. Kahjuks selliste tingimuste tõttu tekkiski lagunemine." (Parts, 2020) Et olukord naiste jalgpallimaastikul veelgi nukramaks ei muutuks, peab koondise peatreener Jarmo Matikainen sõnul hetkel prioriteediks olema see, et antud klubidest üle jäänud

mängijad leiaksid endale uued klubid, kus jätkata, sest Eesti jalgpall ei saa endale lubada veel suuremat mängijate kaotust (Parts, 2020).

Eesti Jalgpalli Liidu peasekretär Anne Rei rääkis eelmisel suvel Eesti Rahvusringhäälingule antud intervjuus, et kuigi naiste tippспорт on maailmas üha populaarsem, siis paljudes riikides on see jätkuvalt kehvast seisust. “Ometigi on konservatiivsemates riikides näha arengumärke. Aeglaselt, aga nad muutuvad. Tegelikult näeme seda ka Euroopas – ka meie endises Nõukogude Liidus ei olnud naiste jalgpall väga tolereeritud ja kogu Euroopa idapoolne blokk on tasapisi muutmas enda arvamust naiste jalgpalli suhtes. See võtab aega ja see võtab aega isegi Eestis,” sõnas Rei. (Tiisler, 2019) Ka SoccerNetile antud intervjuus tunnistas Rei, et Eesti ei hiilga naisjalgpallurite arvuga. Idapoolsetel alaliitudel on keeruline, sest kultuuriline taust ei soosi naiste jalgpalli. Müütide murdmine on võtnud aega kauem kui tahame. (Järvela, 2019)

Käesoleva uurimistöö eesmärgiks on välja selgitada, millised on Eesti naisharrastusjalgpallurite seisukohad ja kogemused naiste harrastusjalgpalli osas. Olukorras kus naisharrastajaid pole piisavalt ning naiste jalgpalli tase ei tõuse, on oluline mõista naisharrastajate motiive ja mõista nende seisukohti ala arengu osas.

Huvi käesoleva uurimistöö teema vastu tuleneb autori isiklikust huvist Eesti jalgpalli käekäigu vastu. Ühest küljest innustas uurimust läbi viima asjaolu, et varasem sarnane uuring pole enam asjakohane ning Eesti jalgpallis on toimunud muutused. Teisalt sai antud teema uurimise motivatsiooniks töö oletatav väärtus Eesti Jalgpalli Liidule ning naisharrastusjalgpallurite olude paranemisele kaasa aitamine.

Magistritöö esimene osa annab ülevaate uuritavast harrastusest ja teoreetilistest lähtekohtadest. Uurimistöö teises osas on välja toodud uurimuse eesmärk ja eesmärgist tulenevad uurimisküsimused. Kolmandas osas on põhjendatud meetodi valikut ning valimi koostamise põhimõtteid. Uurimuse neljandas osas esitatakse uuringutulemused ja analüüsitakse neid. Viies osa hõlmab uuringutulemustest lähtuvaid järeldusi.

1. KIRJANDUSE ÜLEVAADE

1.1 Jalgpall kui harrastussport

Vaba aeg on indiviidi aeg, mis pole otseselt pühendatud tööle, tööga seotud kohustustele või muudele kohustuslikele enesehooldamise vormidele. Vaba aeg tähendab eelkõige vabadust ning on tavaliselt kasutatud erinevatel viisidel, kuid peamiselt eesmärgiga rahuldada indiviidi isiklike vajaduste reflektiooni, enese rikastamist, lõõgastumist või naudingut. (Sikk, 2018) Hutchinsoni definitsiooni kohaselt on rekreatsioon kasulik, sotsiaalselt aktsepteeritud vaba aja kogemus, mis pakub kohest ja omast rahuldust indiviidile, kes vabatahtlikult tegevuses osaleb (Kraus, 1998).

Rekreatsioon ei ole sport, vaid sport on üks võimalikke rekreatsiooni vorme. Sporti saab jaotada kaheks: esimese alla kuuluvad võistlussport, tulemusport, saavutusport ja profisport ning teise alla harrastussport, tervisesport, rahvasport, kehakultuur ja rekreatiivne sport. Kui esimese puhul peetakse oluliseks saavutust, staatust ja raha, siis teises rohkem lõõgastust, tervist ja ühtekuuluvust. Neid kahte erinevat viisi on kõige parem eristada just eesmärkide poolest – mida peetakse oluliseks tegeledes spordiga. Mõlemal puhul on tegemist konkreetse inimese loomusega. Mõni tippportlane hindab rohkem karikat, teine kuulsust ja kolmas tähelepanu. Samamoodi on ka harrastusspordiga. Osad tahavad ennast aktiivselt liigutada, teised sõpradega koos aega veeta ja kolmandad hoopis oma lemmikspordialaga lihtsalt tegeleda. Siiski on põhiline eesmärk selgelt eristatav võrreldes tippporti ja harrastussporti. Samuti ei ole harrastajatel tähtsamaid kohustusi. Kui enam ei soovita spordiga tegeleda, siis loobumine on kerge. (Tursk, 2014)

Harrastussport kui rekreatiivse tegevuse üks osa peab vastama kolmele tingimusele: see peab olema vabatahtlik, vabal ajal teostatav ning oluline on sisemise rahulolu saavutamine. Harrastusspordi puhul tegeletakse enamasti selle spordialaga, mis on kõige südamelähedasem, kui just ei tehta mitut erinevat ala ning kuna tegemist on amatöörtasemega, kus ei tohiks kaasneda mingisuguseid pingeid ja millega tegeletakse rohkem lõbu pärast, siis saab seda kutsuda rekreatiivseks tegevuseks (Tursk, 2014). Rekreatiivne ja harrastussportlik eesmärk keskendub osalejate tunnetele, naudingu saamisele, meelerahu saavutamisele, sotsiaalsele

aktiivsusele, töövõime taastamisele (Tuula, 2010: 55). Harrastusspordi eesmärgiks on enamasti pigem nauding kui raske intensiivse treening. Samas tagab nauding just füüsiline pingutus ning kehaline aktiivsus. Aktiivne liikumine harrastajate hulgas on tervisele kasulik ning sellega seoses võib luua pikema ja kvaliteetsema elu. Kehaline koormus intensiivistab ainevahetust ning aitab ära kasutada ja eemaldada organismile mittesobivaid ja liigses koguses toitaineid ehk teiste sõnadega – aitab vähendada ka vigu meie toitumises. (Jalak & Lusmägi, 2010: 9) Treeningut peetakse tervislikuks viisiks, kuidas oma tervislikku seisundit saavutada, hoida ning parandada. See ei paranda vaid inimese füüsilist tervist, vaid mõjub ka positiivselt vaimsele tervisele ning tänu treeningule on suurem osa ühiskonnast rõõmus ja elav. (Shojaee & Samadi, 2015) Spordi tähtsus on tänapäeval tõusnud oluliseks rolliks inimese elus, kuna pikad tööpäevad ja kiire elutempo on stressi tekitavad faktorid. Harrastusspordiga tegelemine on üks võimalusi, kuidas maha võtta pingeid ja tõsta elukvaliteeti samal ajal tegeledes enda hobiga. Uuringud tõestavad, et 1796. aastal oli keskmine eluiga 25 aastat, aga 21. sajandiks on see tõusnud 80. aastani. (Santonja & Lombao, 2011)

Lisaks kehalisele aktiivsusele pakub harrastussport ka emotsionaalset rahuldust. See tekib just füüsilisest pingutusest ja pingevabast õhkkonnast, kus saadakse oma hobiga tegeleda. Kuid igasuguse füüsilise tegevuse või soorituse tagab motiveeritus (Serrano et al., 2019). Motivatsioon on vajalik ükskõik, millise füüsilise tegevuse jaoks. Motivatsioon paneb inimese liikuma – ilma motiveerituseta ei ole võimalik sportida meelepäraselt ja järjepidevalt. Inimesi mõjutavad rekreatiivsetes tegevustest osalema põhiliselt järgmised motiivid - füüsilised, sotsiaalsed, psühholoogilised ja emotsionaalsed, intellektuaalsed ning vaimsed motiivid (Mclean et al., 2005: 119). Spordis osalemise motiive põhjalikumalt avav enesemääratlemise teooria hõlmab kolme hüpoteetilist konstrukti: sisemist motivatsiooni, välist motivatsiooni ja amotivatsiooni (Deci & Ryan, 2000; Vallerand, 2004). Inimesel on kolm psühholoogilist põhivajadust: vajadus kompetentsuse, seotuse ja autonoomsuse järele, mis on olulised sotsiaalse arengu ja heaolu seisukohast. Kõige parem viis sisemise ja välise motivatsiooni eristamiseks on teada, et sisemiselt motiveeritud tegevused on inimesele nauditavad ja väline motivatsioon on seotud instrumentaalsete hüvedega – autasude ning karistustega (Aaltonen et al., 2017; Deci & Ryan, 2000; Tylka & Homan, 2015). Sisemist motivatsiooni loetakse kõige tugevamini enesemääratlemise aluseks olevaks motivatsiooni tüübiks. See tähendab, et sisemise motivatsiooni puhul osaleb inimene tegevuses selle tegevuse enda pärast ja naudib

seda (Deci & Ryan, 2000). Kuna sport pole alati paljude treeningute ning distsipliini tõttu nauditav, siis ei saa sportlased toetuda vaid sisemisele motivatsioonile, vaid ilmnevad ka välise motivatsiooni ilmingud, mille abil treenimist jätkatakse (Megau & Vallerand, 2003). Välise motivatsiooni puhul ei sooritata tegevust naudingu pärast, vaid välise innustamise, kellegi heameele, tegevusest saadavate tagajärgede või sunduse pärast – enamasti on eesmärgiks saada tasu või tunnustust (Deci & Ryan, 2000; Megau & Vallerand, 2003; Vallerand, 2004). Amotivatsioon on psühholoogiline seisund, kus inimesel puudub huvi ja soov osa võtta tegevusest (Deci & Ryan, 2000). Teisisõnu tähendab see motivatsiooni puudumist.

Sama tegevusega tegelemiseks võivad erinevad inimesed leida erinevaid motivaatoreid: osad teevad seda sisemise motivatsiooni, teised välimise motivatsiooni tõttu. Osad inimesed spordivad naudingu saamiseks, teised medalite ja tunnustuse saamiseks. Teoreetiliselt on sisemise motivatsiooni tõttu tegeletavad tegevused aeganõudvamad ning produktiivsemad kui välimise motivatsiooni tõttu tegeletavad. Kui inimesed ei tunne sisemist motivatsiooni, siis võib nende motivatsioon kergelt kaduda. (Serrano et al., 2019; Tylka & Homan, 2015). Võiks ju arvata, et vabal ajal mõne spordiala harrastamine on igatüüpi sisemise motiveerituse küsimus. Mida suurem on harrastaja sisemine motivatsioon, seda suurem on tõenäosus, et treeningul on nende tervisele, füüsilisele vormile ja energia taseme tõusule positiivne mõju (Tylka & Homan, 2015). Kui inimesele midagi meeldib ja tal on võimalik sellega tegeleda oma vabast tahtest, oma vabal ajal, siis peaks ta sellest tundma rahuldustunnet. Pärast füüsilist pingutust on võimalik tunda rahulolu, mis kaasneb enda üle uhke olemisest. Samuti kui harrastaja saab tegeleda oma lemmikspordialaga koos sõbraga, siis saadakse ka sotsiaalset rahuolu. Harrastussport mõjub inimestele hästi. See aitab hoida tervist korras ja annab energiat. Kui tegeletakse omal soovil, oma vabal ajal millegagi, mida nauditakse, siis tuntakse sellest mõnu. Peale selle võib ta mõjuda inimese enesehinnangule ja enesekindluse hästi ning see aitab juba kogu elukvaliteedil tõusta. (Tursk, 2014) Arvestades praegust rahvastiku madalat kehalist aktiivsust, on tõenäoline, et paljud inimesed ei seosta kehalist aktiivsust naudinguga ning treenivad väliste motiivide ajendil (Ednie & Stibor, 2017). Ideaalses maailmas võiks iga inimese elus olla roll rekreatiivsusel. Aktiivne tegevus võib tuua argipäeva ellu vaheldust, aidata unustada muresid ja pakkuda rahuldustunnet – tõsta inimese elukvaliteeti (Tursk, 2014).

Inimeste, eriti naiste, põhiline motiiv treenimiseks on enese näitamine teistele: näiteks kaalukaotus või kaalu hoidmine, füüsilise vormi parandamine, lihaste arendamine ning sportliku kuvandi loomine (Zach & Adic, 2016). Lisaks sellele on tõestatud, et naistel on enamasti sarnased põhjused, mis neid treenima ning ennast proovile panema motiveerivad. Näiteks on nendeks uute sõprade leidmine, sarnaselt mõtlejatega laiemas sotsiaalvõrgustiku loomine ning kuulmine mängijate-treenijate kogukonda. Osasid naisi motiveerib lubadus kaalu kaotada, füüsilist vormi parandada ning tervist taastada, samas kui teised rõhutavad võidu ning konkureerimise tähtsust. (Stride, 2019)

Inimeste üks põhilisemaid vajadusi spordialadega tegelemiseks on füüsiline valmisolek ning jalgpall on füüsilise vormi parandamiseks ideaalne spordiala. Nii harrastus- kui võistlusjalgpall on tervislikud füüsilised tegevused, mis tagavad, et mängijatel on vajalik füüsiline vorm. (Shojaee & Samadi, 2015) Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) andmetel pole iga neljas täiskasvanud ning koguni 80% noorukitest füüsiliselt piisavalt aktiivsed (Ednie & Stibor, 2017). Regulaarne treenimine parandab tuju ning vaimset funktsioneerimist, tõstab energiataset ja vähendab väsimuse taset (Zervou et al., 2017). Harrastusjalgpalli mõju tervisele on viimase kümne aasta jooksul väga põhjalikult uuritud ning on teaduslikult tõestatud, et füüsiline tegevusetus suurendab oluliselt riski haigestuda peamistesse mittenakkavatesse haigustesse nagu südame isheemiatõbi, II tüüpi diabeet, erinevat tüüpi vähiliigid ning lühendab ka oodatavat eluiga (Krustrup et al., 2018). Lisaks sellele on värsked uuringud näidanud, et võistkondlikud spordimängud, nagu harrastusjalgpall, võivad soodustada pikaajalist füüsilise aktiivsuse võimekust, sest neid tegevusi peetakse lõbusateks ja sotsiaalseteks (Møller et al, 2019).

Tänaseks on jalgpallist kujunenud üks maailma populaarsemaid ja enim harrastatud spordiala. Jalgpalli puhul on tegemist võistlusspordiga, mille eesmärgiks on tulemuste parandamine ja võitmine. Jalgpall on mäng ja mängus on tavaline, et osalised saavad reeglite piires teha valikuid. Jalgpalli iseloomustab küllaldane vabadus ja loomingulisus. Teisest küljest on jällegi tegemist keerulise mänguga, kuna osalejaid on palju ja igas mänguolukorras tekib hulk võimalusi, mida tuleb osata realiseerida. (Neemelo, 2018) Jalgpall on võistkondlik spordiala, kus ühes tiimis on palju erineva iseloomuga liikmeid. Lisaks individuaalsetele erinevustele ning iseloomuomadustele mõjutavad jalgpallimängu mitmed erinevad tegurid: väljaku suurus,

mängukeskkond, mängu aeg, erinevad süsteemid, oskused ning kokkusattumused (Shojaee & Samadi, 2015). Tänu lihtsatele reeglitele ja vähesele varustusele saab jalgpalli mängida peaaegu igal pool: nii spetsiaalsetel mänguväljakutel kui spordisaalides, tänavatel, mänguväljakutel, parkides kui randades (Weil, et al., 2020).

Jalgpalli levikule andsid hoo kolm põhjust: tööstusrevolutsioon 19. sajandi Põhja-Inglismaal, tekkinud töölisklass, kes vajab ajaviidet, ja transpordi areng. Jalgpall oli ainus pallimäng, mis enam-vähem tänapäevasel kujul toona olemas oli. Ja olemas oli ta tänu oma lihtsusele! (Schwede, 2005) Kuigi jalgpallisarnastest mängudest on kirjutatud juba väga ammu ja väga erinevates paikades, siis kaasaegse jalgpalli sünniajaks saab pidada 19. sajandit ning sünniriigiks Inglismaad. 19. sajandi keskpaigaks mängiti Inglismaal jalgpalli enamikes koolides, kuid erinevate reeglitega. See oligi põhjuseks, miks 26. oktoobril 1863, tänapäeva moodsa jalgpalli sünnikuupäeval, kogunes grupp härrasmehi Londoni Freemason's Tavern'isse, kus üritati ühtlustada jalgpallireegleid. See ei õnnestunud, kuid selle eest õnnestus luua Jalgpalli Liit - Football Association (lühendatult FA), mis on tänase päevani Inglismaa jalgpalli katusorganisatsioon. Jalgpallireeglite osas jäid lõpuks peale niinimetatud Cambridge'i reeglid ja väiksemast osast, kes kasutas rugby reegleid, arenes välja üleüldse teine spordiala, mida tuntakse tänapäeval rugby nime all (Holst, 2014) Jalgpall, mis enne oma võidukäigu algust 150 aastat tagasi oli Inglismaal umbes 30 korral ära keelatud, kujunes linnadesse kogunenud meestemassile oluliseks toetuspunktiks. Maaelu hüljanud inimesed olid harjunud ajast aega kestnud tavadega, mis andis neile kindlustunde. Nüüd asendas seda kõike lojaalsus kindlale klubile. Igal meeskonnal kujunes välja oma stiil, publik sai igal nädalavahetusel kaasa elada samadele mängijatele ning üheskoos mindi läbi vedela ja paksu. Jalgpall pakkus vaheldust üksluisele tööle ja aitas unustada toimetulekuraskused. Jalgpall andis võimaluse kuuluda kuhugi, samastuda kellegagi. (Schwede, 2005)

Miks jalgpall nii populaarne on? Kirjanik Jan Kaus on arvanud: "Võib-olla seetõttu, et vastusevariante on niivõrd palju: jalgpall kanaliseerib rahvuslikke alaväärsuskomplekse, jalgpall on ühiskonna mudel, jalgpallis ühinevad sport, teater ja sõda, see on parim, mida meie ühiskonnal Colosseumi asemel anda on, jalgpall on lahe..." (Schwede, 2005) Kuna jalgpall on suurima vaatajaskonnaga spordiala maailmas, loob see olulisi hetki nii väljakul kui ka väljaspool seda, luues sündmusi, mis loovad metafoore ja mälestusi, millel on laiem

sotsiaalne, kultuurne, psühholoogiline, poliitiline, kommertslik ning esteetiline tähendus (Bandyopadhyay. & Naha, 2019). Täna pole jalgpall sugugi pelgalt meelelahutus, millena ta sündis. Jalgpall tähendab identiteeti ja lojaalsust. (Schwede, 2005) Kultuuriteoreetik Esta Tatriku meelest on jalgpall tänapäeva maailma kõige olulisem sfääriline keha. “Ilmselt on asi jalgpallikultuuri haardeulatuses ja mahutavuses. Ühtpidi massiivne, kohati globaalne vaatamäng, teisalt popkultuuri aksessuaar. Identiteetide laenukontor, kuuluvuse vormilahendus.” (Schwede, 2005) Endine Eesti Jalgpalli Liidu president Indrek Kannik on öelnud: “Jalgpall on nii populaarne seepärast, et ta on demokraatlik. Edu võivad saavutada nii pikad kui ka lühikesed, üsna noorukesed kui ka spordi mõttes üsna vanad, nii vaesed kui rikkad. Kui tänases mõistes jalgpall 19. sajandi teise poole Inglismaal tekkis, siis kujunes see põhiliselt tööliklassi harrastuseks. Tänapäevaks on pilt kardinaalselt muutunud: jalgpalli armastavad ja mängivad ühtmoodi nii väga vaestest peredest pärit lapsed Aafrika küldes kui meie mõistes päris jõukad Ühendriikide (ja seda riigis, kus jalgpallitraditsioonid mitu korda nõrgemad kui Euroopas või Ladina-Ameerikas) kõrgema keskklassi lapsed. Jalgpallimeeskond on mõnes mõttes väike ühiskonnamudel: ka seal tekivad oma liidrid. Jalgpalli meeldiv eripära on aga see, et kui liider kipub muutuma staaritsevaks tegelaseks, kes meeskonna huve enam ei arvesta ja rohkem iseennast naudib, siis suunab iga vähegi kogunud treener selle mehe peatselt varumeestepingile oma elu üle järele mõtlema. Ühiskonnas see paraku alati nii ei lähe.” (Schwede, 2005)

1.2 Naiste jalgpalli teekond võistkondlikuks spordialaks

Jalgpall on maailma kõige populaarsem spordiala nii osalejate kui pealtvaatajate arvu poolest (Weil, et al., 2020). Hetkel on maailmas üle 275 miljoni registreeritud jalgpalluri ja umbes 400-500 miljoni inimest, kes mängivad regulaarselt jalgpalli (Kunz, 2007; Krusturp et al., 2018). Lisaks meestele on ka nii naiste jalgpalli populaarsus kui ka naismängijate arv kasvamas. Naistejalgpalli populaarsus on kasvanud igal tasemel, nii professionaalsel kui ka harrastajate tasemel ja on praegu kõigi aegade kõrgeim. Hetkel on umbes 30 miljonit jalgpalluritest naised ja tüdrukud (Archer & Prange, 2019; Kringstad, 2018; Krusturp et al.,

2018; Martinez-Lagunas et al., 2014; Skogvang, 2019). Naiste jalgpalli populaarsus kasvas milleeniumi alguses üle 50% (Martinez-Lagunas et al., 2014) ja 2014. aastaks oli see kümne aastaga kasvanud veel 32% (Manson et al., 2014). Euroopas on hetkel üle 1,27 miljoni registreeritud naisjalgpalluri ning neile saab lisada alla 18-aastaseid tüdrukud, keda on praegu üle 827 000 ning keda tuleb üha juurde (Skogvang, 2019).

Jalgpall on üks enim teaduslikult uuritud spordialasid, kuid vaatamata naiste jalgpalli populaarsuse kasvule on suurem osa uurimustest traditsiooniliselt läbi viidud meesjalgpallurite näiteid tuues (Martinez-Lagunas et al., 2014; Olmedilla et al., 2019). Alles hiljuti on hakatud analüüsima ka naiste jalgpalli. Tänapäeval on naiste jalgpalli harrastajaid väga palju Ameerika Ühendriikides, kuid see muutub naiste hulgas üha atraktiivsemaks spordialaks ka Euroopas ning mujal maailmas. See tähendab, et on ilmselge vajadus uurida naiste jalgpalli põhjalikumalt. (Olmedilla et al., 2019)

Arhiividest võib leida andmeid, et naiste jalgpall sündis paar aastakümnet peale kaasaegse jalgpalli sündi, 1863. aastal, Inglismaal. Esimene organiseeritud naiste jalgpalli võistlusmäng leidis aset Šotimaal 1881. aastal ning see mängiti Šotimaa Jalgpalliliidu reeglite järgi. Osalised, kaks naistegruppeeringut, kes olid pärit kõrgemast klassist, otsustasid teadmata põhjustel, et nad tahavad mängida õiget jalgpalli. Jalgpallimäng planeeriti maha pidada Glasgow linnas, kuid kuna väljakuomanikud olid sellele vastu, siis peeti mäng Hibernian Parkis Edinburghis. Inimeste reaktsioonid mängule olid väga jultunud ning meeste omanduses ja kontrolli all olevad ajalehed nimetasid seda jalgpallimaailma kõige häbiväärsemaks etenduseks. Põhilised tegurid, mis selliseid reaktsioone tekitasid, olid eelarvamused naiste madalamate füüsiliste eelduste ning teistsuguse mentaliteedi kohta (Porat, 2020). Vaatamata sellele oli naiste jalgpall Esimese maailmasõja ajal populaarne spordiala, meelitades tribüünidele tuhandeid pealtvaatajaid (Petty & Pope, 2018). Naiskonnad tekkisid ümber tehaste, kus naised töötasid ning jalgpallilahinguid peeti heategevuste rahastamiseks (Black & Fielding-Lloyd, 2019).

On kindel, et naiste jalgpall nii individuaalsete riikidena kui globaalselt, on oluliselt vähearenenud, eriti meeste jalgpalliga võrreldes, ning omab potentsiaali kasvuks ja arenguks. Selle põhjuseks on kindlasti asjaolu, et Inglismaa Jalgpalliliit tundis ohtu ja keelas naiste jalgpalli 1921. aastal, väites, et jalgpall ei ole sobilik mäng naistele ning käskis

jalgpalliklubidel naisjalgpallureid rohkem mitte kuidagi aidata ega julgustada (Adams et al., 2014; Archer & Prange, 2019; Black & Fielding-Lloyd, 2019; Jenkel, 2020; Petty & Pope, 2018; Porat, 2020; Skogvang, 2019). Enamus naised lõpetas jalgpalli mängimise ilmselt vaenuliku avaliku arvamuse tagajärjel. Lisaks Inglismaa jalgpalliliidule keelasid naiste jalgpalli ka kõik teised läänepoolsed jalgpalliliidud (Archer & Prange, 2019). Viiskümmend aastat hiljem, 1971. aasta juunis otsustas Euroopa Jalgpalliliidu (UEFA) üldnõukogu, et Inglismaa Jalgpalliliit peab naiste jalgpalli oma instituuti vastu võtma. Jalgpalliliidu liidrid olid sunnitud käsku järgima ning naiste jalgpalli keeld tühistati. (Black & Fielding-Lloyd, 2019; Porat, 2020) Selle tagajärjel levis jalgpall naiste seas üle kogu maailma. Praegusel hetkel jääb naiste jalgpall meeste omale siiski oluliselt alla, eriti kuna naiste jalgpallis ei liigu nii palju raha. Mees- ja naisjalgpallurite palgalõhed on tohutud, meeste kasuks. Naisjalgpallurid on mõistnud, et nende autonoomia sõltub praegusel hetkel samadest institutsioonidest nagu see oli sada aastat tagasi. Teisisõnu sellest, kuidas mehed sellesse mängu suhtuvad. (Porat, 2020) Eesti Jalgpalli Liidu peasekretär Anne Rei sõnul on FIFA ja UEFA poolt makstavad auhinnarahad meeste ja naiste lõikes erinevad. “Seda põhjendatakse, et naiste jalgpall ei ole oma loogikas jõudnud veel nii kaugele, et saaks pakkuda võrdseid tingimusi. Ega naiste auhinnarahad muidu ei tõuse, kui neile kääridele tähelepanu ei juhitata. Samas tuleb ka aduda, et naiste jalgpallil pole veel turgu taga. Kommertspoole pealt ei ole naiste MM meeste omaga võrreldav. Nii sponsorsuhete kui ka meediaõiguste mõttes on naiste jalgpall täiesti eraldi toode” (Järvela, 2019).

Naiste jalgpall Eestis on uus spordiala ning kui Inglismaal ja Prantsusmaal oli naiste jalgpall rahvusvahelisel tasemel juba olemas 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses, siis Eestis mängiti esimesed rahvusvahelised mängud alles üheksakümnendatel (Rosen, 2019). Üheksakümnendate keskel alaliidu juhatuses Eesti jalgpalli arengu kontseptsiooni arutades vastati küsimusele naistejalgpalli arendamise vajalikkuse kohta jaatavalt – tollal oli toetavaks põhiargumendiks vajadus tutvustada mängu naistele ja tüdrukutele kui tulevastele poiste emadele, vastuargumendiks naistejalgpalli maskuliinsus ja vastava kogemuse puudumine meie kultuuriruumis. (Pohlak, 2015) Nagu ka mujal maailmas, levis nii siis kui ka praegu ka Eestis müüt, et naiste jalgpall on mehelik ning tüdrukutel ei sobi jalgpalli mängida (Järvela, 2019). Eesti koondise kaitsja Inna Zlidnise sõnul jääb inimestel puudu arusaamisest, et naiste jalgpalli tuleb austada. “Me väärime lugupidamist, kuna me teeme sama tõsist tööd nagu mehedki.

Endise NSV Liidu maades valitsevad tugevad stereotüübid — "ebanaiselik asi" —, mis ei seostu üksnes jalgpalliga, vaid ka naise rolliga ühiskonnas. Ja see on kurb. Hoopis teine suhtumine on näiteks Skandinaavias, Taanis, Hollandis — seal võib naine valida endale ükskõik millise tee ega pälvi ühiskonnalt halvaks panu. (Pastuhhov, 2017)

Aivar Pohlaku (2015) sõnul on Eesti naiste jalgpalli olulisim pool praegusel arenguetapil liikumisharjumusliku võimaluse andmine tüdrukutele, kelle hulgas on sportlik tegevus vähem loomulik kui poiste seas. Samuti on oluline ühise tegutsemise kogemuse omandamine võistkonnaks olemise kaudu ja vaba aja sisustamiseks positiivse harjumuse loomine. "Tahame tüdrukute jalgpalli tõusmise kaudu massispordiks parandada õrnema soo harrastusspordi harjumusi ning nais- ja naisi treenivate treenerite arvukuse ja kompetentsi kasvu kaudu luua naistejalgpallis võimaluse ka neile, kes soovivad seda harrastada tippspordina. Oleme võrrelnud naistejalgpalli praegust seisuga meestejalgpalli seisuga peale taasiseseisvumist – seega võiks siinkirjeldatud eesmärkide täitumiseni minna kuni paarkümmend aastat."

2019. aastal lükkas UEFA (Euroopa jalgpalliliit) käima ajaloo esimese naiste jalgpallile pühendatud strateegia, millega loodetakse 2024. aastaks kahekordistada naisjalgpallurite arvu Euroopas. UEFA viieaastane naiste jalgpalli strateegia „*Time for Action*” (tõlkes aeg tegudeks) keskendub sellele, et toetada, juhtida ja edendada nii naiste jalgpalli kui ka tõsta naiste osakaalu jalgpallis üle Euroopa. Selle jaoks investeeritakse programmidesse ja algatustesse, mis toetavad plaanide ellu viimist rohujuuresandilt kuni tippjalgpallini. UEFA soovib 2024. aastaks saavutada järgmisi eesmärke: tõsta jalgpalli mängivate naiste ja tüdrukute arvu UEFA liikmesriikides 2,5 miljonini, muuta ettekujutust naiste jalgpallist, tõsta naiste suurturniiride ulatust ja väärtust, parandada standardeid mängijate jaoks ning kahekordistada naisametnike arvu UEFA juhtimisorganites. (Eesti Jalgpalli Liit, 2019; UEFA, 2019) Vaadates, kui populaarsed olid nii Eestis kui mujal maailmas 2019. aasta suvel peetud naiste jalgpalli maailmameistrivõistlused, võib loota, et UEFA algatatud naiste jalgpalli strateegia tõesti täidab oma eesmärgi ning ka Eestis tõuseb naiste jalgpalli populaarsus nii harrastajate kui pealtvaatajate seas ja Eesti naiste jalgpalli tase tõuseb tasapisi uuele tasemele.

1.3 Naiste jalgpalliga seotud müüdid ja probleemid

Sõltuvalt piirkonnast, riigist ja kultuurist seisavad naiste jalgpall ja naisjalgpallurid silmitsi mitmesuguste väljakutsetega. Enamus neist tulenevad stereotüüpiseerimisest ning ressursside nappusest, mis toovad endaga saada ebatavalised tingimused alaga tegelemiseks (Pfister, 2015). On tuvastatud viis erinevat viisi, kuidas naissportlasi sildistatakse: sooline märgistamine, kohustusliku heteroseksuaalsuse rõhutamine, sobiva naiselikkuse rõhutamine, infantiliseerimine ja spordiga mitteseotud aspektidele keskendumine.

- Sooline märgistamine seisneb selles, et meeste spordialasid ning spordisündmusi peetakse normiks, kuid naiste spordialade ning spordisündmuste puhul rõhutatakse, et tegemist on naistega.
- Kohustusliku heteroseksuaalsuse rõhutamine on diskursiivne strateegia, mis kirjeldab kõiki sportlasi heteroseksuaalsete subjektidena.
- Sobiva naiselikkuse rõhutamine on järjekordne strateegia, mille abil rõhutatakse pidevalt traditsioonilisi naiste füüsilisi ja psühholoogilisi omadusi.
- Infantiliseerimine seisneb naissportlaste “tüdrukuteks” nimetamises ning neid eesnimedega kutsumises.
- Spordiga mitteseotud aspektidele keskendumine seisneb selles, et meedia kajatab rohkem detaile naissportlaste eraelu, naiselikkuse ja seksapiilsuse kui nende sportlike saavutuste kohta.

(Jakubowska & Lichen, 2019; Ravel & Gareau, 2016)

Kuigi naiste jalgpall on taas tõusuteel ning naisjalgpallurite arv kasvab, takistavad seda praegu ühiskonnas levivad soolise võrdõiguslikkuse küsimused ning positiivse meediakajastuse puudumine (Adams et al., 2014). Naiste osalemist spordis iseloomustavad ajalooliselt väljakutsed meestega võrdsete võimaluste saamiseks, kontaktspordi sobivusega seotud negatiivsed stereotüübid, naissportlaste võimekuses kahtlemine ning naiste profispordi kommertsialiseerumise väljavaated (Taylor et al., 2019). Avalikkus ja meedia suhtuvad naissportlastesse oluliselt erinevalt kui meessportlastesse. Naissportlasi ning naiste sporti ei tunnustata meedias endiselt piisavalt. Nende sportlike tulemuste kajastamise asemel keskendutakse sageli hoopis sellele, kuidas keegi välja näeb, kui naiselik keegi on ning

millisest orientatsioonist ta on. Sellised meediakajastused on naissportlastele kahjulikud, sest need loovad tugevaid soolisi stereotüüpe ning mõjutavad negatiivselt arvamust naiste võimetest (Fink, 2015). Spordiajakirjanik Sue Mott on öelnud, et ta ei usu väga, et naiste jalgpalli kajastamine meedias muutub, sest see on vastamisi suurima kultuuriikooni, meeste jalgpalliga, mis on praegu kõikidest teistest spordialadest suurem. (Adams et al., 2014) Kahjuks ei võeta naiste jalgpalli endiselt võrreldes meeste mänguga tõsiselt, mida näitab asjaolu, et paljudel juhtudel laidetakse naiste jalgpalli maha ning seda naeruvääristatakse, väites, et see pole tüdrukutele sobilik (Grabow & Köhl, 2019). Stereotüüpselt on jalgpall, kõige populaarsem spordiala maailmas, tajutav kui meeste mäng. Uuringute järgi paikneb jalgpall kõige maskuliinsemate spordialade hulgas. Arvamus, et “õige jalgpall” on meeste jalgpall, kirjeldab seda, kuidas naiste jalgpalli meedias ning avalikkuses suhtutakse. Isegi kõrgeimal tasemel pole naiste jalgpalli tõsiselt võetud, mida ilmestab asjaolu, et endine FIFA (Rahvusvaheline Jalgpalliassotsiatsioonide Föderatsioon) president Sepp Blatter tegi naiste jalgpalli populariseerimiseks ettepaneku, naised peaksid mängima naiselikumates riietes, nagu naisvõrkpallurid mängivad – “Nad võiksid kanda näiteks kitsamaid pükse,” pakkus Blatter välja. (Fink, 2015; Grabow & Köhl, 2019)

Samamoodi nagu sotsialiseerumine mõjutab sporditulemusi ka väljaspool sporti, võivad stereotüüpsed soorollid mõjutada tulemusi spordis (Meyer-Parlapanis et al., 2017). Erinevates meediaväljaannetes on aegade jooksul rohkem kajastust saanud naissportlased, kes võistlevad spordialadel, mis on avalikkuse arvates naiselikumad. Tihtipeale kirjutatakse rohkem naiste seksuaalsest veetlusest ning naiselikkusest kui sportlikest tulemustest. (Fink, 2015) Stereotüüpselt omistatakse naistele omadusi nagu hoolivus, omakasupüüdmatlus, emotsionaalsus ja empaatiavõime, millest igaüks näib olevat vastuolus jalgpalliga (Meyer-Parlapanis et al., 2017). Võttes arvesse meeste ja naiste stereotüüpsid omadusi, pole imestada, et jalgpalli tajutakse maskuliinseks: paljudes kultuurides peetakse naisi arglikeks, leebeteks, heasüdamlikeks, alistuvateks ning kartlikeks. Need iseloomujooned näivad sellise füüsilise spordialaga nagu jalgpall kokku mitte sobivateks. Tüüpilised meeste omastatud iseloomujooned jällegi sobivad jalgpalliga ideaalselt, sest neid peetakse aktiivseteks, ambitsioonikateks, tugevateks, jõulisteks, kiireteks ning sitketeks. (Grabow & Köhl, 2019) Jalgpallis nõutakse ja austatakse agressiivsust, kiirust ja jõudu - omadusi, mida seostatakse meestega. Kuna jalgpalli peetakse meeste mänguks, siis tõlgendab avalikkus seda meestele

omaste tunnuste järgi. (Porat, 2020) Siis pole imestada, et naised saavutasid ala populaarsemaks muutudes edu just nendes riikides, kus jalgpall polnud täielikult meeste poolt okupeeritud ehk kus jalgpallis polnud meeste ülemvõimu. Meeste jalgpall ei domineerinud Ameerika Ühendriikides, Norras ja Hiinas sellisel tasemel nagu riikides, kus meestel on jalgpallis täielik ülemvõim. (Markovits & Hellerman, 2003)

Lisaks sellele, on üheksateistkümnenda sajandi algusest arvatud, et naised, kes sellise spordialaga tegelevad, on maskuliinsete omadustega ning häirivad sellega ühiskonna loomulikku hierarhiat. Kuna mehelike omadustega naised on sildistatud ja seksuaalselt diskrimineeritud, on ühiskonnas leviv avalik arvamus mänginud olulist rolli naiste jalgpalli evolutsioonis ja naisjalgpallurite tasemes. (Meyer-Parlapanis et al., 2017) Kuna sporti peetakse mehelikuks, siis arvatakse tihti, et naissportlased ei käitu oma soole vastavalt. Kui naised tegelevad maskuliinse spordialaga, siis peetakse neid homoseksuaalseteks. (Waldron, 2016) Spordis peetakse normiks heteroseksuaalsust ning levib tugev homofobia. Tihtipeale naistippportlasi, kes ei vasta klassikalisele naiselikkuse stereotüübile, naeruvääristatakse, peetakse ebaloomulikeks ning homoseksuaalseteks. Ühiskonna meelest ei peaks naised olema sama tugevad ning atleetlikud kui mehed, vaid olema nõrgemad ning graatsilisemad. (Fink, 2015) Homoseksuaalsete kalduvustega naissportlase müüt põhineb kahel vääral kollektiivsel veendumusel. Esimene neist on veendumus, et naine, kes tegeleb spordiga, peab olema homoseksuaal. Teine müüt seisneb selles, et homoseksuaalsetele naistele on loodud kuvand, et nad on kõik lihaselised, tugevamad kui teised naised, agressiivsed, maskuliinsete käituvad ning mängivad kui mehed (Waldron, 2016). Selline avalik arvamus mõjutab kõiki naissportlasi ning ühiskonnas leviva sildistamise vältimiseks proovivad naissportlased tihti rõhutada oma naiselikkust läbi pikkade juuste, meikimise, väga naiselike riiete ja ehete kandmise ning poiss-sõpradest rääkimise abil (Anderson & Bullingham, 2015; Fink, 2015; Waldron, 2016).

Naised on pikalt võidelnud, et neil oleksid spordis paremad võimalused: et nad saaksid osaleda ning neid kaasataks, et neil oleksid juhirollid, õigused, tunnustus, meediakajastus, sponsorid ning võimalus profikarjäärile (Taylor et al., 2019). Naistejalgpalli olemuse kirjeldamiseks on kasutatud sellist lauset – meestejalgpalli juured peituvad inimese olemuses, naistejalgpalli juured meestejalgpallis. Tõepoolest – naistejalgpall oli viimase ajani meeste mängu kopeeriv

sport, milles edukad valdavalt maskuliinsed mängijatüübid, kusjuures nad andsid oma peegelduse mängijate eraellu. Stamphoiak naistejalgpalli kohta kõlas veel kakskümmend aastat tagasi avalikkuses umbes niiviisi, et jalgpall teeb tüdrukute jalad kõveraks. (Pohlak, 2015) Vaatamata laialdaselt levinud arusaamale, et naiste füüsiline sooritus enamasti pole võrreldav meeste omaga, viitavad viimatised uuringud sellele, et soolised erinevused muutuvad järjepidevate treeningute tagajärjel vähemoluliseks. Eriti oluliseks tingimuseks siinkohal on ligipääs treeningtingimustele ja tugevate sportlike tulemustega seotud käitumise soodustamine. (Meyer-Parlapanis et al., 2017)

Jalgpalluriks olemine näitab staatust ja see on tüdrukutele sageli olulisemgi kui poiste jaoks. Mängu sisuks on aga suur hulk otsuseid, mida nii treeningul kui ka mängus pidevalt teha tuleb ja on loogiline, et see aitab inimesel arendada eluks vajalikke omadusi ja see toimib nii poiste kui tüdrukute maailmas. Rääkimata oskusest üksteisega arvestada, mida jalgpalli mõjuna alati kirjeldatud on. (Pohlak, 2017) UEFA viis koostöös teadlastega läbi põhjaliku uuringu, et välja selgitada, millist mõju avaldab jalgpall tüdrukute ja noorte naiste psühholoogilisele ja emotsionaalsele seisundile. Uuringus võeti arvesse jalgpalli mõju enesekindlusele, - hinnangule, heaolule, kuuluvustundele, motivatsioonile ja eluks vajalikele oskustele ning võrreldi seda teiste populaarsete spordialade mõjuga. Uuringust selgus, et kuigi spordialana on naiste jalgpall riigiti väga erinevas seisus, on palju sarnasusi selles, millist mõju avaldab jalgpall enesekindlusele. Nii selgus, et sõltumata elukohast ja tasemest on tüdrukud, kes mängivad jalgpalli, kõrgema enesekindlusega kui tüdrukud, kes ei tee sporti või tegelevad teiste spordialadega. (Eesti Jalgpalli Liit, 2017; UEFA, 2017)

Naiste jalgpalliga on endiselt seotud palju eelarvamusi, mis murduvad visalt, samas peab olema pime, et mitte märgata, kuivõrd on naiste mäng viimasel aastakümnel muutunud näiteks naiselikumaks. See on üks olulistest sõnumitest, mida naiste jalgpallil on tänasel päeval maailmale edastada, sest ilus olemine on naise ja tüdruku jaoks tähtis. (Pohlak, 2017) Endine FIFA president Sepp Blatter kuulutas 2011. aastal, et jalgpalli tulevik on naiselik, kui ta naisjalgpallureid ja naiste jalgpalli ülistas. Ta lisas, et naiste jalgpall on unikaalse stiiliga elegantne mäng. See polnud lihtsalt tühine teadaanne, vaid tähendas seda, et kõige tähtsam jalgpalliorganisatsioon maailmas oli naiste jalgpalli omaks võtnud ja toetas selle kasvu. (Martinez-Lagunas et al., 2014; Porat, 2020) Pärast pikki aastaid kestnud võitlust, tunnustas

FIFA naiste jalgpalli – mängu, mida palju kohalikud ning rahvusvahelised alaliidud olid eiranud. FIFA mõistis lõpuks, et maailm on muutumises ning naiste nõudlus võrdsuse järele koputab maailma populaarseima spordiala uksele. Teaduslikud uuringud tõestavad, et soolised piirid jalgpallis pole lihtsalt hägustumas, vaid naised, kes jalgpalli mängivad kipuvad traditsioonilisi naiselikkuse norme ümber kohandama, püüdes sellega demonstreerida oma naiselikkust ning muutes piire naiste ja meeste vahel. See on ilmselt üks strateegia nende jätkuva identiteedidilemmaga toimetulekuks. (Porat, 2020) FIFA ja UEFA poolt naistejalgpalli arendamisele kindla loogika järgi tähelepanu pööramine muutis olukorda – loomulikult on alandiselt populaarne ja sobilik jõulisematele ja koordineeritumatele tüüpidele, samas on viimastel aastatel tippu jõudnud üha rohkem tavamõistes naiselikke mängijatüüpe ja võistkondi, kusjuures huvitaval moel on see mõjunud hästi nii ala tasemele kui vaadatavusele ja seda just sportliku nurga alt kõneledes (Pohlak, 2015). Anne Rei sõnul on naiste roll jalgpallis tähtsustumas nii väljakul kui ka selle kõrval: “Nii FIFA kui ka UEFA presidendid on öelnud, et naiste jalgpalli arendamine on üks nende prioriteetidest. Seega on tehtud suuri samme, aga samas saab öelda, et võiks teha rohkem.” (Järvela, 2019)

2. UURIMISTÖÖ EESMÄRK JA ÜLESANDED

Lähtudes eelnevas peatükis esitatud ülevaatele teoreetilistest käsitlustest, seati käesoleva uurimistöo eesmärgiks välja selgitada, millised on Eesti naisharrastusjalgpallurite seisukohad ja kogemused naiste harrastusjalgpalli osas.

Eesmärgist lähtuvalt on seatud järgnevad uurimisküsimused:

1. Kuidas kirjeldavad naisharrastusjalgpallurid naiste jalgpalli kui võistkondlikku spordiala?
2. Millised on naisharrastusjalgpallurite kogemused ja motiivid alaga tegelemiseks?
3. Millised on naisharrastusjalgpallurite kogemused naiste jalgpalliga seotud müütide ja probleemide osas?
4. Kuidas hindavad naisharrastusjalgpallurid pingutusi, mida on tehtud Eesti naiste jalgpalli parandamiseks?

3. METOODIKA

Käesolevas peatükis kirjeldab magistritöö autor uuringu läbiviimist. Esimeses alapeatükis kirjeldatakse valimit, teises alapeatükis uurimisinstrumenti valikut ning kolmandas andmete analüüsi meetodit. Antud magistritöös on kasutatud kvalitatiivset uurimismeetodit.

3.1 Valimi kirjeldus

Magistritöös kajastatav empiiriline uurimus teostati intervjuude abil. Kokku viidi intervjuud läbi kümne Eesti naisharrastusjalgpalluriga, kasutades lumepallivalimit. Meetod põhineb inimestevaheliste sidemete ärakasutamisel, kus leitakse tingimustele vastavad intervjuueeritavad, kes kaasavad omakorda sobivad inimesed, kuni on koos vajalik arv intervjuueeritavaid. Intervjuud viidi läbi ajavahemikus 05.04.2020-12.04.2020. Intervjuueeritavad olid kõik Eestis klubijalgpalli mängivad naisjalgpallurid vanuses 22 kuni 43, kellest kaks mängivad tänavusel hooajal Meistriliiga, kuus Esiliiga ning kaks rahvaliiga tasemel. Harrastajate jalgpallikogemus oli väga erinev, varieerudes kolmest kuni neljateistkümne aastani. Naisharrastusjalgpallurite nimed on konfidentsiaalsuse tagamiseks asendatud pseudonüümidega. Intervjuueeritavate andmed on alljärgnevad:

- Sandra (24-aastane) – jalgpalli harrastanud 10 aastat, hetkel mängib Tallinn Jalgpalli Klubis Legion (Esiliiga), sattus jalgpalli juurde tänu sõbrannale
- Liisa (22-aastane) – jalgpalli harrastanud 10 aastat, hetkel mängib Jalgpalliklubi Tabasalus (Esiliiga), sattus jalgpalli juurde tänu õele
- Merike (23-aastane) – jalgpalli harrastanud 9 aastat, hetkel mängib Nõmme Kalju FC-s (Meistriliiga), sattus jalgpalli juurde tänu klassiõele
- Marju (24-aastane) – jalgpalli harrastanud 14 aastat, hetkel mängib Pärnu Jalgpalliklubis Vaprus (Meistriliiga), sattus jalgpalli juurde tänu sugulasele
- Eleriin (24-aastane) – jalgpalli harrastanud 11 aastat, hetkel mängib FC Flora duubelnaiskonnas (Esiliiga), sattus jalgpalli juurde tänu sõbrannadele

- Marleen (43-aastane) – jalgpalli harrastanud 3 aastat, hetkel mängib Põhja-Tallinna Jalgpalliklubis Volta (rahvaliiga), sattus jalgpalli juurde tänu sõbrannadele
- Veronika (35-aastane) – jalgpalli harrastanud 5 aastat, hetkel mängib FC Nõmme Unitedis (rahvaliiga), otsis ise võimalusi jalgpalli mängida
- Getter (25-aastane) – jalgpalli harrastanud 14 aastat, hetkel mängib Lasnamäe FC Ajaxi ja Paide Linnanaiskonna Ühendnaiskonnas (Esiliiga), sattus jalgpalli juurde tänu isale
- Liis (27-aastane) – jalgpalli harrastanud 11 aastat, hetkel mängib Lasnamäe FC Ajaxi ja Paide Linnanaiskonna Ühendnaiskonnas (Esiliiga), sattus jalgpalli juurde tänu hoovijalgpallile
- Loore (29-aastane) – jalgpalli harrastanud 12 aastat, hetkel mängib FC Flora duubelnaiskonnas (Esiliiga), sattus jalgpalli juurde tänu kergejõustikutrennis jalgpalli mängimisele

3.2 Instrumendi kirjeldus

Uuringu eesmärkide täitmiseks valiti kvalitatiivne uurimismeetod, kuna intervjuu abil on võimalik paremini intervjueeritavate isiklikku kogemust teada saada. Kvalitatiivsed uuringud kujutavad endast kaunis erilaadsete uurimisviiside kogumit, mis teeb nende täpse defineerimise keerukaks. Need on suunatud inimeste kogemuste, arusaamade ja tõlgenduste mõistmisele ning viiakse läbi uuritavate loomulikus keskkonnas. (Laherand 2008: 24)

Intervjuu abil on võimalik jõuda täpsemalt soovitud vastusteni kui kvantitatiivuuringu abil. Intervjuu annab hea võimaluse vestelda inimesega vahetult ning näha tema reaktsiooni, näoilminguid, kehakeelt ning tema mõttepause, saades samas vastuseid oma küsimustele. Poolstruktureeritud intervjuud (Lisa 1) viidi läbi Skype rakenduse kaudu ning intervjueeritavatele esitati kokku 12 küsimust, mis olid jaotatud kolmeks erinevaks alateemaks. Intervjuu küsimused moodustati tuginedes kirjanduse ülevaatele, kus

naisjalgpallurite harrastusega seotud probleematikat käsitleti. Naisharrastusjalgpallureid intervjueriti neile sobival ajal, mis lepiti eelnevalt kokku Facebooki teel ning need viidi läbi vestluse vormis. Intervjuud kestsid orienteeruvalt 30 minutit kuni üks tund.

Meetodi kriitikaks võib öelda, et kuna valimiks oli vaid kümme naisharrastusjalgpallurit, siis ei anna antud uuring kogupilti kõikide Eesti naisharrastusjalgpallurite arvamusest, kuid kindlasti saab sellest vajalikku informatsiooni olukorra parandamiseks.

3.3 Andmete analüüs

Tekstianalüüsi meetodina kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi. Kvalitatiivset sisuanalüüsi kasutatakse tekstide sisu ja/või kontekstiliste tähenduste uurimiseks, kusjuures keelt kui kommunikatsioonivahendit uuritakse intensiivselt, piirdumata sõnade pelga loendamisega. Hsieh ja Shannon defineerivad kvalitatiivset sisuanalüüsi kui uurimismeetodit, mida rakendatakse tekstiandmete sisu subjektiivseks tõlgendamiseks süstemaatilise liigendamise- ja kodeerimisprotsessi ning teemade või mustrite kindlakstegemise abil. (Laherand 2008: 290) Sisuanalüüsi tulemusena leiti intervjueritavate vastuste vahel seosed ning erisused, millest leiti vastuseid põhilistele uurimisküsimustele.

4. TULEMUSED

4.1 Naiste harrastusjalgpall spordialana, sellega tegelemise motiivid ja kogemused

Intervjuude käigus selgus, et Eesti naisharrastusjalgpallurite arvates pole naiste jalgpall eraldi spordiala, vaid on olemas üks ala – jalgpall – mida mängivad nii mehed kui naised. Intervjueeritavad ei leia, et oleks oluline lisada liidet, kas tegemist on meeste või naiste jalgpalliga. Mitmed harrastajad (Eleriin, Liis, Liisa, Loore) rõhutavad selle juures asjaolu, et jalgpallimängu reeglid, väljak ning mänguvahend on kõigile samasugused.

Igäüks võib-olla nii ei arva, sest ütlevad, et see tegevus pole võrreldav meeste jalgpalliga, aga see ongi vinge ja õige, et spordiala on sama, aga eksisteerib kaks suunda: meeste mäng ja naiste mäng. (Marju)

Ma ei oska rääkida nendest kui eraldi spordialadest. /.../ tingimused on meil ju tegelikult samad: reeglid on samad, pall on sama, väljak on sama. (Eleriin)

Naiste jalgpall on ikka samasugune nagu see „õige“ jalgpall, mida mehed mängivad. Reeglid on ju ikka samad: mängitakse 90 minutit ja platsil ikka 11 mängijat; ega mingisugust hinnaalandust otseselt ju ei tehta. (Liisa)

Samas on naiste jalgpallil ka eripäraseid omadusi ja silmnähtavaid erinevusi võrreldes meeste mänguga. Suurem osa intervjueeritavatest leidsid, et naised on füüsiliselt nõrgemad, aeglasemad, kehvema vastupidavuse ning tehnilise pagasiga, mille tõttu võib jalgpalliväljakul näha rohkem eksimusi kui meeste jalgpallis. Palju toodi esile just tehnilisi eksimusi söötmisel, pallivaldamisel ning erinevate kombinatsioonide sooritamisel. Samas toodi välja, et naisjalgpallurid võivad olla agressiivsed, kontaktised ja üsna emotsionaalsed.

Suurimad erinevused meeste ja naiste jalgpalli vahel ongi vast mängutempo, jõulisus ja ka parema tasemega individuaalsed tehnilised oskused, mida näeb meeste mängus ka rohkem. (Marju)

Eestis on kindlasti ka see murekohaks, et paljud mängijad pole piisavalt vastupidavad ja tehniliselt võimekad, palju tehakse söödupraaki ja lüüakse näiteks pallist mööda,

see ju ka vähendab publiku huvi, sest no eks endalgi on pealtvaatajana „valus“ selliseid eksimusi näha. (Liisa)

/.../ ei lubata nii palju kehamängu teha kui mina näiteks tahaksin. Tasemevahe on suur ning trikke näeb palju vähem. Meeste jalgpallis on kindlasti erinevaid mängukombinatsioone rohkem ning need üldjuhul tulevad iga kord välja ka kui neid sooritatakse.(Getter)

Naisjalgpallurite emotsionaalsus väljendub selles, et tihti võetakse mängu ajal öeldut isiklikult ning see kantakse ka väljaspool mängu omavahelistesse suhetesse. Getter täiendas seda naistejalgpalli eripära omal moel: “*Naised teevad väljakul nii palju erinevaid imelike asju kui võimalik. Alustades sellest, et kui neile vastu lähed, siis nad kohe karjuvad.*”

Esimese hooga ütleks suurimaks erinevuseks “emotsionaalsuse”, aga just sellest vaatenurgast, et elu on näidanud, et meestele saab väljakul öelda peaaegu kõike, ilma et tekiks mingeid pikemaajalisi probleeme ja solvumisi, kuid naiste ning tüdrukute puhul on teinekord väga oluline teada, mida ja kuidas kellele öelda võib. (Loore)

Lisaks leiti (Veronika, Loore), et naiste jalgpallis ei näe nii palju kukkumisi ja kohtunikelt vigade välja meelitamisi kui meeste mängus. Leiti, et simuleerimist ei harrastata, sest seda lihtsalt ei osata usutavalt teha.

Mehed kukuvad väljakul palju rohkem kui naised, aga meestel on sellele ka hea seletus: naised lihtsalt ei oska nii kukkuda, et võiks sellega vea välja meelitada. (Loore)

Kaks intervjueeritavat (Liis, Liisa) võtsid enda jaoks meeste ja naiste jalgpalli erinevuste teema kokku selliselt, et kuigi naiste jalgpall areneb pidevalt, siis seda ei hinnata veel piisavalt, mistõttu pole see veel väga populaarseks saanud.

Üldiselt on publikut ja huvi ka vähem, sest üks naiste jalgpall ole kogu aeg arenemas ja populaarsemaks saamas. Samas on laias maailmas naistel ka publikut ja antakse kõvasti vatti ja hagu, aga ka seal on mehed ikka pikalt ees. (Liisa)

Intervjueeritavatel paluti arutleda ka Aivar Pohlaku öeldu üle, et jalgpalluriks olemine näitab staatust ja on tüdrukutele sageli olulisem kui poiste jaoks. Intervjuude käigus selgus, et

arvamused, kas jalgpalluriks olemine näitab staatust, jagunesid täpselt pooleks. Pooled vastanutest leidsid, et naiste ja tüdrukute jaoks on jalgpalluriks olemine tähtsam kui meeste ja poiste jaoks, sest viimaste puhul on täiesti loomulik, kui nad jalgpalli mängivad, kuid naiste jalgpall pole veel ühiskonnas nii tavaline ja tänu jalgpalluri staatusele eristuvad naisjalgpallurid hallist massist. Seoseid vastuste ja treeningstaaži, harrastajate vanuse või klubide vahel ei tuvastatud.

Tüdrukute puhul on tegemist teistsuguse ja erilise huvialaga, mis seejuures paneb ka tüdrukut eriliselt tundma kui neid märgatakse ja tunnustatakse ning sellest ka võib-olla see staatuse teema, mis on nii oluline just tüdruku jaoks, sest seostub erilisuse ja kuuluvustundega. (Marju)

Ikka ja jälle aetakse igas valdkonnas võrdsust taga, nii ka jalkas. (Veronika)

Samas ei kehti see kõigi puhul. /.../ Mulle tundub, et endiselt on palju sellist mõttelaadi, et tüdrukud võiksid näiteks tantsida; selle kõrval tundub naisjalgpallur palju vingem, vahet pole kas ta siis tegelikult ka mängida oskab. (Liisa)

/.../ tihtipeale tegelevad tüdrukud jalgpalliga sellepärast, et eristuda massist, kuid mitte sellepärast, et nad siiralt armastavad jalgpalli kui sporti. (Merike)

Teine pool intervjuueeritavatest (Sandra, Liis, Loore, Eleriin, Getter) leidis, et jalgpalluriks olemise staatusel ja indiviidi sool pole mingit seost, vaid oluline on see, kuidas keegi ise spordialasse suhtub, millised on tema eesmärgid, kui väga ta sellega tegelemist naudib ning millise emotsiooni see harrastajale annab.

Küll aga on väga palju imestatud, et “naisterahvas ja mängib jalgpalli”. Siiani on ainult positiivselt suhtunud sellesse. (Liis)

Näiteks UEFA uuringu järgi suurendab jalgpalli mängimine tüdrukute enesekindlust ja ma saan seda kinnitada ka enda näitel. Kui ma saan hakkama millegagi mängus, siis see annab mulle hea tunde ja enesekindluse ka mujal. (Eleriin)

/.../ kui teha seda rohkem lõbu pärast, siis on lihtsalt oluline olla üks osa meeskonnast. Hetkel mina pooldan seda teist varianti, sooviksin olla pigem üks osa meeskonnast, mitte üksik jalgpallur. (Getter)

Siinkohal on hea üle minna jalgpalli harrastamise motiivide teemale, et kui paljud ikkagi näevad selles mingi eesmärgi nimel tegutsemist meeskonnana. Üks põhilisi motivaatoreid naisharrastusjalgpalluritel jalgpalli mängimiseks on asjaolu, et tegemist on võistkondliku spordialaga, kus igast mängijast väljakul sõltub lõpptulemus. Soovitakse kuuluda kogukonda, kes pingutab ühise eesmärgi nimel. Lisaks lihtsalt kogukonda kuulumisele ning võistkonnana ühiste eesmärkide nimel pingutamisele väärtustatakse täpsemalt väga naiskonnas valitsevat kambavaimu, head seltskonda ja sõpru, keda jalgpallitrennidest leitakse.

Arvan, et enamus naisjalgpallurite motiivid on sarnased – võistkonda kuuluvus, mis motiveerib trenni tegema. Sinu panusest sõltub kogu võistkonna edu. (Sandra)

Mulle ei meeldi selline anonüümsus, mida individuaalalad pakuvad. (Eleriin)

Mind haaras ja haarab siiani tiimitunne, adrenaliin ja väike võistlusmoment, mis ei lase laisk olla. Lisaks eesmärkide seadmine ja nende teostamine. See, et igas olukorras oled sa koos enda tiimiga ja see keemia on vaja enda ja tiimi eesmärkide nimel käima saada. Lõputult on eesmärke, mille nimel pingutada ja see tekitab põnevust. (Marju)

Väga suur motiiv jalgpallitreeningutel osalemiseks on mitmetel naisharrastusjalgpalluritel (Sandra, Liisa, Liis) tegeleda antud spordialaga selleks, et hoida end füüsiliselt heas vormis, tervist parandada ning stressitaset alandada.

/.../ motiveerib ka see, et kuna jalgpallimäng kestab 90 minutit, siis selle jooksul jõuab palju kaloreid kulutada ja hoida ennast lihtsalt kenasti vormis. Sama ka trennide puhul. (Liisa)

Lisaks toob iga treening endaga kaasa hea enesetunde, aitab hoida vormis ja vähendab stressi. (Liis)

Mitmed intervjueeritavad (Marleen, Veronika, Liis) leidsid, et neid motiveerib jalgpalliga tegelema enesearendamine. Jalgpall on ala, kus on alati võimalik midagi uut õppida ning oskusi parandada. See on mäng, kus on võimalik alati paremaks saada, mitte ainult füüsiliselt ja tehniliselt, vaid ka tiimitöö arendamise osas.

Kuna ma alustasin hilja ehk täiskasvanuna, siis on see minu jaoks hea võimalus katsetada oma piire ning neid üha enam nihutada. Jalka on tehniline ja kiire, seal on alati midagi õppida – piisav põhjus, miks mängida jalkat. (Veronika)

Lisaks motiveerib ka eneseareng, ja mitte ainult füüsiliselt. Mäng õpetab ideaalselt võistkonnatööd. (Liis)

Peaaegu pooled harrastajad (Liis, Merike, Loore, Liisa) leidsid, et naisi motiveerib treeningutel osalema jalgpallimäng ise ning kõik detailid ja emotsioonid, mis sellega kaasnevad. Leiti, et naisjalgpallurid on haaratud jalgpallimängust, naudivad treeningutega kaasnevat arengut ning armastavad kõiki emotsioone, mis jalgpalliga kaasnevad: nii riietusruumist, väljakult kui ka väljaku kõrvalt.

4.2 Naisharrastusjalgpallurite hinnang müütidele ja probleemidele naiste jalgpallis

Intervjueeritavatelt uuriti, kuidas nemad tajuvad stereotüüpset arvamust, et jalgpall on meeste mäng. Mitte ükski naisharrastusjalgpallur ei tajunud sellist stereotüüpi oma igapäevases harrastuses. Ollakse kursis erinevate, naisi halvustavate, arvamustega, kuid leitakse, et olukord on aastatega paranenud ja sellist suhtumist ning selliseid kommentaare naiste suunas jääb vähemaks.

Kuna klubis, kus ma hetkel jalgpalli mängin on naiskonna treeningud koos poistega, siis igapäevaselt ma seda probleemi absoluutselt ei taju. Minu treener suhtub kõikidesse mängijatesse võrdselt ning nõuab neilt alati samu asju. (Sandra)

Õnneks ma igapäevaselt seda probleemi ei taju. Küll aga inimesed, kes nii arvavad, ütlevad, et naisjalgpallurid muutuvad mehelikuks, jalad muutuvad O-täheks ja mäng on jõuline, mis ei sobi neiudele. (Marju)

Kui oma igapäevases harrastuses naisharrastajad isiklikult ei tunne probleeme, siis üldiselt leiavad suurem osa vastanutest, et endiselt leidub avalikkuses naisjalgpallurite suunas sildistamist. Kõige sagedasemad on olukorrad, kus väidetakse, et naised ei oska jalgpalli

mängida. Kuna meeste jalgpall on spordialana aastatega nii kõrgetasemeliseks arenenud, siis ei paku paljudele inimestele naiste jalgpall, mis on tempolt aeglasem, huvi. Hakatakse mees- ning naisjalgpallureid võrdlema ning järeldatakse, et jalgpall pole naistele.

Pigem halvustatakse, et naised ei oska mängida ja sellel ei ole mõtet ja nii edasi. Näiteks kui ma enda sõpru mängudele kutsun, siis olen saanud ka vastuseid, et “ah, te ei oska ju mängidagi ja nii edasi...”.(Getter)

Arvatakse, et naised ei oska jalgpalli mängida. Isegi mu oma mees ütleb, et jalgpall pole naiste ala, aga mulle see meeldib ja ma ei loobu sellest. (Marleen)

Sandra on kokku puutunud ka avalikkuses sagedaselt levinud arvamusega, et naisjalgpallurid on kõik mehelikud: “Kuna ma ise olen suhteliselt naiselik naine, siis ikka tuleb ette seda, et kui keegi võõras küsib minu hobide kohta ja ma ütlen, et ma olen kümme aastat jalgpalli mänginud, siis ollakse üsna üllatunud, et jalgpallurid ei näe ju sellised välja, vaid nad on mehelikud.”

Väiksem osa intervjueeritavatest naisharrastusjalgpalluritest (Merike, Loore, Eleriin) ei tunneta praeguses ühiskonnas mingit sildistamist naisjalgpallurite suhtes. Nende hinnangul oli see aastaid tagasi oluliselt suurem probleem kui praegusel hetkel. Eleriin leidis hoopis, et tema harrastusse suhtutakse pigem positiivselt ja toetavalt: “Pigem ma olen tundnud positiivset efekti sellel – nähakse, et sa pingutad, et sul mingi eesmärk ja sulle jääb külge silt, et sa teed trenni.”

Lisaks väljastpoolt tulevatele positiivsele tagasisidele on Eleriin kokku puutunud olukordadega, kus jalgpalli harrastavad naised sildistavad ennast ise ning käituvad nii, nagu neid ei koheldaks piisavalt hästi. “Nad väljendavad end oma kogukonnas nii, nagu neil oleks midagi vähem või neid on kehvasti koheldud, kuigi see ei pea paika.” Intervjueeritav ei mõista, kust selline kannatajamentaliteet tuleb, sest ta leiab, et jalgpalli mängimist tuleb võtta võimalusena ning harrastajad ei peaks ootama privileege. Antud harrastaja hinnangul ei ole vaja naisjalgpalluritel näha olukorras halba, kui selleks põhjust pole.

Üks enim levinud naiste jalgpalliga kaasaskäivaid stereotüüpe on arusaam, et kõik naisjalgpallurid on homoseksuaalid. Intervjueeritavad pole nõus, et selline väide tõele vastab, kuid pooled neist (Veronika, Liisa, Getter, Eleriin, Sandra) on tunnetanud, et selline arvamus

on ühiskonnas tõesti aktuaalne ning naisjalgpallureid sildistatakse lesbideks. Kuigi naiste jalgpallis kohtab tihti meheliku välimusega harrastajaid, leiavad intervjueeritavad, et inimese seksuaalsusel ja välimusel pole pahatihti midagi ühist.

On olnud kordi, kui mehed on küsinud, et kas kõik naisjalgpallurid on lesbid. Mis oli kohati naljakas, kuna see oli ning on kuidagi saanud väga stereotüüpseks arvamuseks. (Getter)

Mul on ka selline lugu olnud, et ülikoolis küsis mult kursavend, et miks jalgpallis kõik lesbid on? Tema meelest olid kõik naised nii korvpallis kui võrkpallis “normaalsed”, aga jalgpallis mitte. (Eleriin)

Samuti on ka teine pool harrastajaid (Merike, Eleriin, Veronika, Liis), kes ei tunneta, et selline probleem ühiskonnas eksisteeriks. Nad ei lükka ümber, et homoseksuaalsust esineb naiste jalgpallis üsna palju, kuid nad ei leia, et see oleks avalikkuses probleemiks. Inimese seksuaalne orientatsioon on nende hinnangul igäühe enda asi ja seda ei kommenteerita.

Naisjalgpallurite seas on palju omasoo armastajaid ning ma pole täheldanud, et seda oleks püütud kuidagi ümber lükata või provotseerida. Pole isiklikult kogunud negatiivseid hoiakuid ja tundeid, mis on suunatud homoseksuaalsete inimeste vastu jalgpallis. (Veronika)

Kahe naisharrastusjalgpalluri intervjuudest (Eleriin, Sandra) selgus, et kui nende meelest pole avalikkusel probleeme homoseksuaalsete naisjalgpalluritega, siis on neil kogemusi, et Eesti jalgpalli juhid on vanamoodsete vaadetega ning ei soovi homoseksuaalsust aktsepteerida. Nende hinnangul võib teatud inimeste seisukoht homoseksuaalsete naisjalgpallurite tõsisematele tulevikuväljavaadetele jalgpallimaastikul palju kahju teha.

Kui ma mõtlen näiteks meie alaliidu peale ja kui konservatiivsete vaadetega on meie jalgpallijuhid, siis seal ma tunnen väga selgelt arvamust, et homoseksuaalsus ei ole okei ning see võib väga otseselt mõjutada osade mängijate karjääriredelil edenemist (Eleriin)

/.../ kui kuulusin U-19 naiste koondise nimekirja, kutsus peatreener mind kõikidele treeningkogunemistele ja –laagritesse, kuid lõplikusse valikusse mängudeks ei kuulunud ma kunagi, sest ma julgesin oma tollaegse tüdruksõbraga koos pilte üles panna. /.../ ühel päeval peeti lausa enne treeningut loeng, kus mind muidugi ei olnud, kuidas selliseid asju

on tabu postitada ning sõimata said ka need, kes olid julgenud minu pilte meeldivaks lisada. (Sandra)

Naisharrastusjalgpalluritelt uuriti nende kogemusi naiselikkuse normide ümberkohandamise kohta jalgpallis ning avalikkuse survet olla naiselikum. Mitte ükski intervjueeritav ei leidnud, et naiste jalgpallis oleks antud teemal probleeme. Kinnitati, et jalgpallimäng ei mõjuta kellegi naiselikkust, vaid pigem annab vabaduse olla selline, nagu sa ise soovid. Harrastajad leidsid, et esiteks on naiselikkuse tähendus ühiskonnas aastate jooksul muutunud vabamaks ja teiseks ei lase naisjalgpallurid end mõjutada kellegi arvamusest ega tee ümberkorraldusi oma riietuses või käitumises. Tuntakse end naiselikult nii dressipükse kui kleite kandes.

Pigem tuleb surve olla naiselik igalt poolt mujalt kui jalgpallist. Naisjalgpallur olla annab pigem vabaduse olla selline, nagu sa ise tahad ja seda kinnitab asjaolu, et kui ma teisi harrastajaid vaatan, siis nad ongi väga erinevad. /.../ Sa võid olla väga naiselik, aga sa võid olla ka poisilik ja mõlemad variandid on täiesti okeid. (Eleriin)

Igäihe jaoks on naiselikkusel oma tähendus ja arusaam sellest ning tänapäeval on see mõiste ka palju laialdasemaks muutunud. (Loore)

Paar naisharrastusjalgpallurit (Liisa, Merike) leidsid, et ainuke variant, kuidas naisjalgpallurid võivad traditsioonilisi naiselikkuse norme ümber kohandada, on asjaolu, et jalgpallurid kannavad tihti lohvakaid dresse ning võivad alateadlikult käituda mehisemalt, kuna nende eeskujud jalgpallis võivad olla mehed.

Naisharrastusjalgpalluritega läbi viidud intervjuudest selgus, et rohkem kui poolte intervjueeritavate (Sandra, Merike, Veronika, Marleen, Eleriin, Loore) hinnangul on suureks probleemiks asjaolu, et naiste jalgpalli ei kajastata meedias piisavalt. Võrreldes meeste jalgpalliga on naiste kohta väga vähe informatsiooni: kajastatakse heal juhul vaid mängude tulemusi, ilma muu seda toetava materjaliga ning naistele tehakse väga vähe reklaami. Kuna suurem osa spordiuudiste lugejatest soovib lugeda meeste jalgpallist, siis kulub kogu ajakirjanike energia selle kajastamisele ning seetõttu kirjutatakse naiste jalgpallist väga pinnapealselt.

/.../ hakkab silma see, kuidas kogu kajastus on niiõelda sunniviisiline. Mängueelsed artiklid, mida vahendab Eesti suurim jalgpalliportaal, sisaldavad vaid klubide poolt

jalgpall.ee veebilehele kirjutatud kommentaare ja mängu algusaegu ning kohti. Mängujärgsed artiklid sisaldavad vaid jalgpall.ee veebilehelt kopeeritud kohtuniku poolt sisestatud protokolle, kust näeb vaid tulemusi ja väravalööjaid. Samal ajal meeste jalgpallis – kõikidest mängudest on eraldi mängueelsed ülevaated, kes mängib, kes ei mängi, kes on vigastatud, eeldatav koosseis, kommentaarid ja muud sellist. Loomulikult ka mängujärgselt – põhjalikud kokkuvõtted, kirjeldatakse detailselt kogu mängu käiku, videointervjuud, valitakse mängu parim. (Sandra)

Samas leiavad osad naisharrastajaid (Getter, Liis, Merike, Liisa), et naiste jalgpalli olukord meedias on siiski võrreldes varasemaga paranenud ning naistele pööratakse rohkem tähelepanu ja naisjalgpallurid hakkavad vaikselt rohkem kajastust ka ajakirjanduses saama.

Soccernet on ka öelnud, et nad kirjutaksid naistest rohkem, aga lugemus on väiksem ning neil puudub selle jaoks spetsialist, kes seda hästi teeks. (Liisa)

Üks intervjuueeritavatest leidis, et meedias ja üldse avalikkuses tehakse meeste ja naiste jalgpallil suurt vahet ning on tunda soolist rõhutamist. Meeste jalgpalli ning meesjalgpallurite puhul ei rõhutata kunagi nende sugu, kuid naiste puhul tehakse seda alati. Meeste mängu puhul on normaalne, et sugu pole vaja eraldi välja tuua.

/.../ jääb väga silma, kui jalgpalluri puhul rõhutatakse sugu ja seda vaid naiste puhul. Või kui loositakse välja auhind, siis on parim jalgpallur ja parim naisjalgpallur. (Liisa)

Lisaks sellele, leidis ta, et naiste jalgpalli kajastamisel ja kommenteerimisel on tihti tunda infantiliseerimist, millega mõjutatakse naiste tõsiseltvõetavust jalgpalliväljakutel.

Teisalt öeldakse naiste kohta tihti „tüdrukud“ ja see ju muudab nad kuidagi vähem tõsiseltvõetavaks, sest tüdrukud on justkui noored uljad ja rumalad. Mehed on ju ikka mehed, suured ja tugevad. (Liisa)

Positiivse poole pealt leidis Eleriin, et Eesti meedias kirjutatakse naiste jalgpalli puhul olulisest informatsioonist, mitte arvustata naisjalgpallurite naiselikkust. Põhiliselt kajastatakse tulemusi, mitte ei keskenduta kellegi välimusele. Näiteks, ei koostata pingeridasid kõige ilusamatest naisjalgpalluritest, nagu seda on tehtud teiste spordialade puhul.

4.3 Naisharrastusjalgpallurite hinnang Eesti naiste jalgpalli hetkeolukorrale

Intervjueeritavate hinnangut Eesti naiste jalgpalli hetkeolukorra kohta uurides selgus, et suurem osa naisharrastajatest ei ole olukorraga rahul. Leitakse, et Eesti naiste jalgpallil on võrreldes naaberriikidega väga palju arenemisruumi. Naiste jalgpall pole harrastajate hinnangul nii Eesti Jalgpalli Liidu ega jalgpalliklubide jaoks piisavalt oluline ning sellesse ei suhtuta tõsiselt ja ei panustata piisavalt. Jalgpalliliidu poolt pole klubidele selgeid juhiseid ja nõudmisi ning seetõttu ei väärtusta jalgpalliklubid naisjalgpallureid. Naiskonnad registreeritakse meistrivõistlustele vaid sellepärast, et ilma nendeta ei täida jalgpalliklubid litsentseerimistingimusi ja nii ei saaks nad esindusmeeskondi võistlustele üles anda.

Kuna naiste jalgpall ei too ühelegi klubile raha sisse, siis see on teisejärguline ja niikaua, kuni Eesti Jalgpalli Liit ei anna selgeid juhiseid ja kohustusi klubidele, millisel kujul peab ühes jalgpalliklubis naiste võistkond eksisteerima, siis ei muutugi midagi. (Sandra)

Klubidel on kogemustega treenerid, koondisel väidetavalt hea peatreener, aga midagi head meil ette näidata pole. Tundub, nagu Eesti oleks rongist maha jäänud. (Veronika)

Mitmed harrastusjalgpallurid (Liis, Marju, Marleen, Getter) tõid välja viimaste aastate suurima probleemi – naiskondi jääb Eesti meistrivõistlustel järjest vähemaks ja selle tagajärjel kaotati käesolevaks jalgpallihooajaks liigapüramiidil üks aste ära. Lisaks sellele leidis üks intervjueeritav (Getter), et kõik paremad naisjalgpallurid on koondunud üksikutesse tiimidesse, mille tagajärjel on Eestis konkurents väga ebaühtlane, sest kohalikel meistrivõistlustel on tipp teistel väga palju eest ära rebinud.

Saan aru, et tiime jääb järjest vähemaks ja on oht, et varsti polegi kellegagi mängida. (Marleen)

/.../ üha rohkem naiskondi läheb laiali ja tase ei ole tõusnud, vaid on samaks jäänud juba viimased kaks-kolm aastat. (Getter)

Samas on ka neid üksikuid naisharrastusjalgpallureid (Marju, Merike, Loore), kelle hinnangul on naiste jalgpalli olukord Eestis paranenud ning ala hakkab ühiskonnas üha aktsepteeritavamaks ning populaarsemaks muutuma.

Naiste jalgpalli hetkeolukord - kindlasti parem kui minu jalgpalluri algusaastatel; palju on muutunud - tingimused, võimalused. Vaikselt panustatakse naistesse rohkem, aga kindlasti mitte piisavalt palju. (Loore)

Üksikasjalikumalt tõi Eleriin välja, et Eesti Jalgpalli Liidul on hetkel käsil erinevad projektid, näiteks tüdrukute jalgpallifestivalid, osavusfestivalid, koolides käimised, mille abil tutvustatakse jalgpalli noortele tüdrukutele ja need on olnud üsna edukad. Jalgpallifestivalidelt käib läbi arvestatav hulk jalgpallipisikuga nakatunud tüdrukuid. Samas leidis ta, et endiselt on palju teha, kuid asjad liiguvad paremuse poole ning kõik võimalused on valla. „*Praegu on veel müütide murdmise ja eeskujude tekitamise periood.*” Antud naisjalgpalluri hinnangul saab harrastajate arvu kasvatada noorte arvelt, kuid selleks, et noored jõuaksid treeningutele, peaksid jalgpalli kasuks otsuse tegema lapsevanemad. Positiivne on asjaolu, et tänaseks suure tõenäosusega ei tauni enamuse lapsevanemaid naiste jalgpalli ning julgevad oma lapsi jalgpallitreeningutele viia. Kuid vaid lapsevanemate jalgpalli tolereerimisest pole kasu, kui võimalusi tüdrukute jalgpallitreeninguteks napib. Eleriini hinnangul tuleks jalgpall teha naiste ja tüdrukute jaoks rohkem kättesaadavaks, et nad leiaksid tee just jalgpalli juurde, mitte mõne teise spordiala või huviringi juurde. “*Kui sa oled noore lapse ema, siis sa tahad, et su laps käiks kodu lähedal trennis. Kui lähim võimalus jalgpalli mängida on mitme kilomeetri kaugusel, siis sa valid mingi muu variandi.*”

Intervjuudest selgus, et naisharrastusjalgpallurite hinnangul peaks suhtumine naiste jalgpalli paranema nii Eesti Jalgpalli Liidu, jalgpalliklubide, meedia kui avalikkuse poolt. Naistele on ala populariseerimiseks ning taseme tõstmiseks vaja senisest suuremat rahalist toetust, meediakajastust ning reklaami. Suhtumine naiste jalgpalli peaks harrastajate hinnangul muutuma meestega võrdsemaks ning naiste jalgpalli eesmärgid tuleks ümber seada.

Tuleks tekitada rohkem huvi naistejalgpalli vastu, et inimesed tahaksid ka naiste mängu vaatamas käia. (Sandra)

Naiste jalgpall võiks olla aktsepteeritavam ja populaarsem. Jube palju vaeva peab üks sats nägema, et rahaliselt ja üleüldse välja tulla omadega ning mängud mängitud saaksid. (Liis)

Enamus intervjueeritavatest (Sandra, Veronika, Liis, Marju, Marleen, Merike, Liisa) leidsid, et Eesti naiste jalgpalli hetkeolukorra parandamiseks on vaja meediakajastuse ning reklaami suurendamist. Mida rohkem naiste jalgpall pildis on, seda rohkemate naiste ja tüdrukuteni see jõuab ja selle tagajärjel jõuab ka rohkem huvilisi jalgpallitreeningutele. Vaja on rohkem informatsiooni treeningvõimaluste kohta. Näiteks pakkus Eleriin välja veel võimaluse, et naiste jalgpalli tuleks harrastajate jaoks reklaamida kui suurepärasest võimalusest enda füüsilist vormi ning tervist parandada.

/.../ kindlasti tuleks teha ka tugevamat tööd meedias, korraldada pressikonverentse ja teha rohkem kajastust mängudele. Puhtalt tulemusuudised ei anna midagi - lisaks neile tuleks võtta kiire kommentaar mängijatelt või treeneritelt ja asi olekski natukene parem. On aru saada, et kedagi ei huvita. Kui hakkab huvitama, siis tundub ala ka paeluvam. (Liisa)

Lisaks sellele, et naiste jalgpallile oleks vaja suuremat toetust, meediakajastust ning reklaami, leidsid paar harrastajat (Eleriin, Liisa), et naisjalgpallurid peaksid ka ise oma suhtumist spordialasse muutma. Oleks vaja rohkem positiivsust ning omapoolset panust, et naisharrastajate arv kasvaks ja naiste jalgpall oleks senisest tõsiseltvõetavam. Eleriin tõi näitena välja probleemi, mis käib kaasas Eesti naiste jalgpallikoondisega: *“Siin võib jääda vaidlema, et kõigepealt peaks tulema toetus ja siis tulemus, aga isegi, kui tehakse suuri pingutusi ja rahastatakse, juhtub ikka tihti, et koondisemängude asemel lähevad osad mängijad perega puhkuseraisile. Mina pole see inimene, kes peaks ütlema, et see on vale, aga võib-olla selline käitumine ei aita ala tõsiseltvõetavusele kaasa.”* Teise nurga alt lähenes suhtumise küsimusele Loore, kes leidis, et muutuste jaoks oleks vaja üldiselt muuta inimeste suhtumist naiste jalgpalli. Et tekiks üldse rahastus ning panustataks rohkem, peavad kõik inimesed oma suhtumist muutma. Kuid kuna tegemist on nõiaringiga, siis on seda väga keeruline teha: *„Selleks, et suhtumist muuta, peaks kas ala rohkem propageerima, meedias rohkem kajastama ja nii edasi, aga samas peaks juba neil propageerijatel ja meedias kajastajatel olema õige suhtumine.”* Antud hinnangute põhjal saab öelda, et muutuste jaoks peaksid oma suhtumist naiste jalgpalli muutma nii Eesti Jalgpalli Liit, jalgpalliklubid, meedia, avalikkus kui ka naisjalgpallurid ise. Kui jalgpallurid ise alasse tõsiselt ei suhtu, saadab see üldsusele negatiivse signaali ning suhtumine naiste jalgpalli ei paranegi.

Enam kui pooled intervjuudele vastanud naisharrastusjalgpallurid (Liisa, Merike, Liis, Eleriin, Sandra, Marju, Getter) leidsid, et Eesti naiste jalgpalli parandamiseks on kõige tähtsam rahastus ja toetused. Hetkel on naiste jalgpall Eestis igal liigapüramiidi astmel harrastajate tasemel, kus mängijad maksavad treeningmaksu, ostavad ise varustuse ning rahastavad isegi väljasõite võõrsilmängudele. Leitakse, et naiskonnad vajavad rohkem tähelepanu ja võrdsust meestega. Hetkel ei panusta jalgpalliklubid naiste jalgpalli arengusse piisavalt ning seetõttu pole ka naiste tase tõusnud. Naiskonnad eksisteerivad suuresti seetõttu, sest Eesti Jalgpalli Liidu juhendi järgi peavad jalgpalliklubid esindusmeeskondade meistrivõistlustele üles andmiseks omama ka naiste võistkondi. Osade intervjuueeritavate (Sandra, Marju, Getter) hinnangul ei ole loota muutusi Eesti naiste jalgpallis, kuni kõrgliiga pole vähemalt poolprofessionaalne ning naistele ei maksta stipendiumeid.

Nii kaua, kuni see on lihtsalt kriteeriumi täitmine, siis ei saagi midagi muutuda, aga kui klubidel tekivad ka eesmärgid ning nad näevad, et naiskonna omamine on üks toimimise alustalasisid, siis pilt muutub paremaks. (Eleriin)

Väga oluliseks pidasid osad naisjalgpallurid (Loore, Eleriin, Liisa) treeneritekoolitusi ning treenerite taseme tõusu. Kui harrastajatel endil on suur motivatsioon treenida ning areneda, kuid pole treenerit, kes neid oskaks õpetada, siis ei ole enamasti väga head tulemust loota. Lisaks toodi välja, et naisjalgpallitreenereid oleks juurde vaja.

Ka arendada treenereid ja leida neid juurde. Tihti ei viitsita ega taheta naisi treenida ja siis jäävadki need „õnnetud“ ajahambast puretud treenerid alles, kelle käe all kaob isu ära. (Liisa)

Eleriini hinnangul oleks naistel vaja ka rohkem eeskujusid ning kõneisikuid, kes hoiaksid naiste jalgpalli pildis ning kelle moodi tahaksid noored jalgpallihuvilised olla. Oleks positiivne, kui naiste jalgpallis oleksid kõneisikud, kes viiksid ala erinevatesse kogukondadesse ning propageeriksid seda. Kuigi selline tegevus kõlab lihtne, siis reaalsuses võivad taolised eeskujud ka negatiivselt mõjuda, sest nemad oleksid naiste jalgpalli näoks ning kogu ala kuvandi mõjutamine üksikute isikute poolt võib olla riskantne.

ARUTELU

Magistritöö tulemustest selgus, et Eesti naisharrastusjalgpallurite hinnangul on jalgpallimängust rääkides olemas vaid üks spordiala, mida mängivad nii mehed kui naised. Kuigi nii meedias kui avalikkuses räägitakse alati eraldi meeste ja naiste jalgpallist, siis intervjueeritavad leidsid, et jalgpallile pole vaja lisada eesliidet, sest tegemist on täpselt sama spordialaga. Nii naistel kui meestel on samad reeglid, samade mõõtmetega väljakud, sama suured pallid ja samasugused mänguvormid.

Kui reeglite ja tingimuste puhul on tegemist sama mänguga, siis leiti, et erinevused tulenevad meeste ja naiste füsioloogilistest erinevustest. Naisharrastusjalgpallurite hinnangul on nad füüsiliselt nõrgemad, aeglasemad, kehvema vastupidavuse ja individuaalselt kehvamate tehniliste oskustega kui meesjalgpallurid. Sellest tulenevalt on mängutempo naiste puhul aeglasem, mäng vähem jõuline ning palli käsitlemisel võib sisse tulla rohkem tehnilist praaki.

Lisaks füüsilistele erinevustele meeste ja naiste puhul, toodi välja ka asjaolu, et naised võivad jalgpalliväljakul kohati olla emotsionaalsemad kui mehed. See tähendab, et neile ei saa mängusituatsioonis negatiivseid märkuseid väga teha, sest kiputakse kergelt solvuma ning viha pidama, mõistmata seda, et suure tõenäosusega polnud tehtud kommentaar mitte midagi isiklikku. Seega võib öelda, et naisjalgpallurid võivad jalgpalli mängides lasta end kergemini kommentaaridest mõjutada ning kulutavad oma energiat ja kontsentratsiooni ebavajalikes situatsioonides. Naisjalgpallureid võib alateadlikult mõjutada ning ärritada ühiskonna suhtumine naiste jalgpalli.

Üheks mänguliseks erinevuseks, mis välja toodi, on asjaolu, et meesjalgpallurid kukuvad ning proovivad kohtunikelt vigasid kergemini välja meelitada kui naised. Samas tunnistasid intervjueeritavad, et suure tõenäosusega ei tegele naisjalgpallurid simuleerimisega seetõttu, et nad ei oska seda usutavalt teha.

Kinnitust sai ka tõdemus, et kuigi naiste jalgpall on aastate jooksul olulise sammu edasi astunud ning areneb pidevalt, siis ei hinnata naisi veel nii palju kui mehi. Sellest tulenevalt pole naisjalgpallurid avalikkuses veel soovitud hulgal tähelepanu saanud ning naiste jalgpall pole veel väga populaarseks nii harrastajate kui pealtvaatajate hulgas saanud. Harrastajate

hinnangul parandaks Eesti naiste jalgpalli populariseermist näiteks reklaami suurendamine, sest mida rohkem on naiste jalgpall pildis, seda rohkemate naiste ja tüdrukuteni see jõuab ning selle tagajärjel jõuab suurem hulk huvilisi jalgpallitreeningule. Sama kehtib ka naiste jalgpalli kättesaadavamaks tegemise puhul. Mida rohkem on naistel ja tüdrukutel võimalusi jalgpalliga tegeleda, siis rohkem neid just selle spordiala juurde jõuab.

Kuigi naiste jalgpall pole Eestis veel ülemäära populaarseks saanud, siis miski praeguseid naisharrastajaid jalgpalliga tegelema siiski motiveerib. Enesemääratlemise teooria järgi loetakse sisemist motivatsiooni kõige tugevamini enesemääratletud motivatsiooni tüübiks, mis tähendab, et sisemise motivatsiooni puhul osaleb inimene tegevuses selle tegevuse enda pärast ja naudib seda (Deci & Ryan, 2000). Magistritöö raames läbiviidud uuringust selgus, et kõik intervjueeritavad naisharrastusjalgpallurid tegelevad jalgpalliga sisemise motivatsiooni ajendil. Sisemine motivatsioon jaguneb kolmeks erinevaks kategooriaks: õppida uusi oskusi, saavutada püstitatud eesmärgid ning kogeda tegevusest saadavat naudingut (Vallerand, 2004). Võttes arvesse antud kolme kategooriat, saab intervjueeritavate puhul rääkida pigem kahest variandist. Esiteks võib naisjalgpallurite jalgpalliga tegelemise kirjeldustest välja lugeda, et mitmete intervjueeritavate jaoks on motiveeriv enesearendamine. Soovitakse pidevalt midagi uut õppida ja oma piire katsetada ning neid nihutada. Jalgpall on selleks ideaalne spordiala, sest seal on alati võimalik midagi uut õppida ning paremaks saada. Jalgpallitreeningutel või võistlusmängudes ei arene vaid harrastajate füüsilised näitajad ning tehniline pagas, vaid ka tiimitöö, mida läheb igal inimesel vaja ka jalgpalliväljakutelt väljaspool. Teiseks selgus uuringutulemustest, et peaaegu pooled naisharrastusjalgpallurid tunnevad lihtsalt kogu jalgpallimängust rõõmu ning armastavad seda spordiala: neid motiveerib treeningutel osalema jalgpallimäng ise ning kõik detailid ja emotsioonid, mis sellega kaasnevad, nii väljakul kui riietusruumis. Seega motiveerib neid soov kogeda jalgpallimängust saadavat naudingut.

Lisaks eelnevale kolmele võimalusele on ka teine teooria, mille kohaselt mõjutavad inimesi rekreatiivsetes tegevustes osalema põhiliselt neli erinevat motiivi: füüsilised motiivid, sotsiaalsed motiivid, psühholoogilised motiivid ja emotsionaalsed, intellektuaalsed ning vaimsed motiivid (McLean et al., 2005: 119). Kui enesearendamine on pigem psühholoogiline motiiv ning mängu nautimine emotsionaalne motiiv, siis selgus uuringust, et kõige enam toodi välja sotsialiseerumise aspekti. Intervjuudest selgus, et põhiline motivaator

jalgpallitreeningutest osa võtta ning pingutada, on asjaolu, et tegemist on võistkondliku spordialaga, kust igast mängijast väljakul sõltub lõpptulemus. Naised soovivad kuuluda kogukonda, kes pingutab ühise eesmärgi nimel. Täpsemalt väärtustatakse naiskonnas valitsevat kambavaimu, head seltskonda ja sõpru. Soovitakse sotsialiseeruda ning tunda ühtsuse tunnet. Viimaseks, kuid väga oluliseks motiiviks on füüsiline motiiv. Mitmed naisharrastusjalgpallurid leidsid, et oluliseks motiiviks on jalgpalli mängimisel end füüsiliselt heas vormis hoidmine, tervise parandamine, stressitaseme vähendamine ning hea enesetunde saavutamine, mis viitab Shojaee & Samadi (2015) poolt esile toodud väitele, et kuna nii jalgpallimäng kui –trenn kestavad 90 minutit, siis selle aja jooksul jõuab palju kaloreid kulutada. Inimeste üks põhilisemaid vajadusi spordialadega tegelemiseks on füüsiline valmisolek ning jalgpall on füüsilise vormi parandamiseks ideaalne spordiala. Nii harrastuskui võistlusjalgpall on tervislikud füüsilised tegevused, mis tagavad, et mängijatel on vajalik füüsiline vorm.

Seega kinnitavad uurimistulemused teooriat, et naistel on enamasti sarnased põhjused, mis neid trennima ning ennast proovile panema motiveerivad. Näiteks on nendeks uute sõprade leidmine, sarnaselt mõtlejatega laiema sotsiaalvõrgustiku loomine ning kuulumine mängijate-treenijate kogukonda. Osasid naisi motiveerib lubadus kaalu kaotada, füüsilist vormi parandada ning tervist taastada, samas kui teised rõhutavad võidu ning konkureerimise tähtsust. (Stride, 2019) Mitte ükski harrastajatest ei toonud välja võidu ning konkureerimise tähtsust, kuid muidu saab öelda, et naistel on erinevaid motiive, miks nad jalgpalli mängivad. Kui tuua intervjuutulemustest välja kõige olulisem motiiv, siis selleks on sotsialiseerumine. Naised soovivad tunda kogukonda kuulumise tunnet ning võistkonnana ühise eesmärgi nimel pingutada. Vaatamata suurele vanuselisele jaotuvusele, polnud intervjuueeritavate motiivid jalgpalliga tegelemiseks ja harrastajate vanus omavahel seoses.

Naiste jalgpalli ei võeta endiselt võrreldes meeste mänguga tõsiselt, mida näitab asjaolu, et paljudel juhtudel laidetakse naiste jalgpalli maha ning seda naeruvääristatakse, väites, et see pole tüdrukutele sobilik (Grabow & Kühl, 2019). Uurimusest selgus, et mitte ükski intervjuueeritavatest naisharrastusjalgpalluritest ei taju oma igapäevases harrastuses stereotüüpi, et jalgpall on meeste mäng. Sellise arvamusega ollakse küll kursis, kuid leitakse, et seda jääb aastatega üha vähemaks. Siiski tajutakse, et kuigi olukord paraneb, leidub avalikkuses endiselt

naisjalgpallurite suunas sildistamist, et naised ei oska jalgpalli mängida ega peaks sellega tegelema. On tuvastatud viis erinevat viisi, kuidas naissportlasi sildistatakse: sooline märgistamine, kohustusliku heteroseksuaalsuse rõhutamine, sobiva naiselikkuse rõhutamine, infantiliseerimine ja spordiga mitteseotud aspektidele keskendumine (Jakubowska & Licen, 2019; Ravel & Gareau, 2016).

Intervjuudest selgus, et naisharrastusjalgpallurite hinnangul tehakse meedias ja üldse avalikkuses meeste ja naiste jalgpallil suurt vahet ning on tunda soolist rõhutamist. Meeste jalgpalli ning meesjalgpallurite puhul ei rõhutata kunagi nende sugu, kuid naiste puhul tehakse seda alati. Meeste mängu puhul on normaalne, et sugu pole vaja eraldi välja tuua. Rohkem kui pooled harrastajad leidsid, et naiste jalgpalli ei kajastata ka üldiselt meedias piisavalt. Võrreldes meeste jalgpalliga on nende sõnul naiste kohta väga vähe informatsiooni: kajastatakse vaid mängude tulemusi, ilma muu seda toetava materjaliga ning naistele tehakse väga vähe reklaami. Kogu ajakirjanike energia kulub nende hinnangul meeste jalgpalli kajastamisele. Teine pool intervjuueeritavatest leidis, et olukord on varasemaga võrreldes siiski natuke paranenud ning naiste jalgpall hakkab üha rohkem kajastust ka ajakirjanduses saama. Samas ei kinnita nad, et olukord on piisavalt hea, vaid leitakse, et tasapisi proovivad spordiajakirjanikud rohkem pöörata tähelepanu ka naistele.

Üks enim naiste jalgpalli puhul esilekerkiv probleem on arvamus, et kõik naisjalgpallurid on homoseksuaalid. Antud teema puhul jagunesid arvamused pooleks, kus ühed tõid välja, et taoline sildistamine on ühiskonnas aktuaalne, kuid teine pool ei tunnetanud, et sellist probleemi eksisteeriks. Keegi intervjuueeritavatest ei lükanud ümber, et naiste jalgpallis eksisteerib homoseksuaalsete kalduvustega inimesi protsentuaalselt rohkem kui tavaühiskonnas, kuid kinnitatakse, et ühiskonnas leviv sildistamine ei vasta tõele. Kinnitatakse, et seksuaalsusel ja välimisel ei ole mingit seost ja kellegi orientatsiooni ei tasu inimesele peale vaadates paika panna. Paari naisharrastusjalgpalluri intervjuudest selgus aga, et antud teemaga on probleeme Eesti jalgpalli juhtidel ning teatud Eesti Jalgpalli Liidu palgal olevatel jalgpallitreeneritel. Neil on kogemusi, kus nad on kokku puutunud olukordadega, kus Eesti jalgpalli juhid on vanamoodsete vaadetega ning ei soovi homoseksuaalsust aktsepteerida.

Uuringust selgus, et ollakse kokku puutunud ka avaliku arvamusega, et kõik naisjalgpallurid on mehelikud. Kuigi sellist arvamust võib ühiskonnas kohata, ei ole mitte ükski uurimuses

osalenud naisjalgpallur tundnud survet olla naiselikum. Leitakse, et see, milline keegi välja näeb, pole seotud jalgpalliga ning kinnitati, et jalgpallimäng ei mõjuta kellegi naiselikkust, vaid annab rohkem vabadust olla selline, nagu keegi ise soovib. Tihtipeale kirjutatakse välismeedias rohkem naiste seksuaalsest veetlusest ning naiselikkusest kui sportlikest tulemustest (Fink, 2015). Intervjuude käigus toodi välja, et Eesti meedias ei eksisteeri väga spordiga mitteseotud aspektidele keskendumist. Selgus, et lisaks asjaolule, et keegi harrastajatest ei tunne ühiskonna survet olla naiselikum, ei keskenduta ka meedias naisjalgpallurite välimusele. Eesti meedias kirjutatakse naiste jalgpalli puhul olulisest informatsioonist, mitte arvustata kellegi naiselikkust ega panda naisjalgpallureid välimuse järgi pingeritta. Kuid intervjuudest selgus, et naiste jalgpalliga käib kaasas infantiliseerimine. Leitakse, et naiste jalgpalli kajastamisel ja kommenteerimisel on tihti tunda infantiliseerimist, millega mõjutatakse naiste tõsiseltvõetavust jalgpalliväljakutel. Sellise teguviisiga halvustatakse nii naisi kui naiste jalgpalli, sest jäetakse mulje, et jalgpalliväljakul on noored, uljad ja rumalad tüdrukud.

Seega, võib uurimistöö tulemustest järeldada, et suurimateks probleemideks, tuginedes teooriale, on Eesti naiste jalgpallis harrastajate tasemel sooline märgistamine ja kohustusliku heteroseksuaalsuse rõhutamine. Samuti puutuvad naisjalgpallurid kokku infantiliseerimisega. Kõikide teemade puhul on erinevaid arvamusi, kuid kindel on asjaolu, et kuigi olukord on paranemas, on sildistamine naisjalgpallurite suunas ühiskonnas endiselt aktuaalne.

Naiste osalemist spordis iseloomustavad ajalooliselt väljakutsed meestega võrdsete võimaluste saamiseks, kontaktspordi sobivusega seotud negatiivsed stereotüübid, naissportlaste võimekuses kahtlemine ning naiste profispordi kommertsialiseerumise väljavaated (Taylor et al., 2019). Käesoleva uurimistöö tulemuste põhjal selgus, et suurem osa naisharrastusjalgpallureid ei ole Eesti naiste jalgpalli hetkeolukorraga rahul. Intervjueeritavad leidsid, et naiste jalgpall pole nii Eesti Jalgpalli Liidu ega jalgpalliklubide jaoks piisavalt oluline ning sellesse ei suhtuta tõsiselt ja ei panustata piisavalt. Jalgpalliliidu poolt pole klubidele selgeid juhiseid ja nõudmisi ning seetõttu ei väärtusta jalgpalliklubid naisjalgpallureid. Naiskonnad registreeritakse meistrivõistlustele vaid sellepärast, et ilma nendeta ei täida jalgpalliklubid litsentseerimistingimusi ja nii ei saaks nad esindusmeeskondi võistlustele üles anda. Tuginedes varasematele kogemustele ning üldsuse arvamusele, võib

väita, et nii teiste pallimängude kui ka individuaalaladel võistlevate naissportlaste puhul on Eestis näha sarnast probleemi.

Naisharrastusjalgpallurid leiavad, et Eesti naiste jalgpalli olukorra parandamiseks on kõige tähtsamad rahastus ning toetused. Kuna hetkel ei too naiste jalgpall Eesti ühelegi jalgpalliklubile rahalist tulu, siis on intervjueeritavate hinnangul naiskonnad klubide jaoks teisejärgulised. Soovitakse, et nii Eesti Jalgpalli Liit kui jalgpalliklubid pööraksid naiste jalgpallile rohkem tähelepanu ja kohtleksid naisi meestega võrdselt. Hetkel ei panusta harrastajate hinnangul jalgpalliklubid naiste jalgpalli arengusse piisavalt ning seetõttu pole ka naiste tase tõusnud. Heaks tõestuseks siinkohal selgus intervjuudest, et viimaste aastate jooksul on kehvade rahaliste tingimuste tagajärjel mitu naiskonda Eesti jalgpallimaastikult kadunud ning võistkondade nappuse tõttu on Eesti Jalgpalli Liit pidanud liigasüsteemi muutma.

Paar intervjueeritavat tõid välja, et lisaks toetustele ja reklaamile peaksid naisjalgpallurid ka ise oma suhtumist spordialasse muutma. Oleks vaja rohkem positiivsust ning omapoolset panust, et naisharrastajate arv kasvaks ja naiste jalgpall oleks senisest tõsiseltvõetavam. Kui naisjalgpallurid ise harrastatavat ala tõsiselt ei võta, halvab see kogu naiste jalgpalli tõsiseltvõetavust.

Sõltuvalt piirkonnast, riigist ja kultuurist seisavad naiste jalgpall ja naisjalgpallurid silmitsi mitmesuguste väljakutsetega. Enamus neist tulenevad stereotüüpiseerimisest ning ressursside nappusest, mis toovad endaga saada ebaturvalised tingimused alaga tegelemiseks (Pfister, 2015). Võib öelda, et sarnaselt paljude teiste riikidega, seisab Eesti naiste jalgpall silmitsi mitmete erinevate probleemidega, millega tuleks tegeleda, et antud ala muutuks populaarsemaks nii naiste kui kogu ühiskonna jaoks. Oma suhtumise muutumisega naiste jalgpalli tõsiseltvõetavusse saavad olukorda parandada kõik osapooled: nii Eesti jalgpalli juhid, jalgpalliklubid, ajakirjanikud, avalikkus kui ka naisjalgpallurid ise.

KOKKUVÕTE JA JÄRELDUSED

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada, millised on Eesti naisharrastusjalgpallurite seisukohad ja kogemused naiste harrastusjalgpalli osas. Kvalitatiivse uurimuse käigus viidi kümne Eesti naisharrastusjalgpalluriga läbi intervjuud. Intervjuude analüüsist selgusid vastused püstitatud uurimisküsimustele. Uurimistulemused näitasid, et antud töö raames püstitatud uurimisküsimustele on võimalik kasutatud meetodiga vastuseid saada. Autorile teadaolevalt pole naisharrastusjalgpallurite kogemuste ning hinnangute kohta eelnevalt uurimust läbi viidud.

- Naisharrastusjalgpallurite hinnangul ei hinnata ega panustata naiste jalgpalli võrreldes meeste jalgpalliga piisavalt ning seetõttu pole jalgpall naiste hulgas veel piisavalt populaarseks saanud. Leitakse, et jalgpallist rääkides pole vaja lisada eesliidet, kas tegemist on naiste või meeste alaga, sest on olemas vaid üks spordiala, mille reeglid kehtivad kõigile, kes seda harrastavad. Põhiline erinevus jalgpalliväljakul tuleneb meeste ja naiste füsioloogilistest erinevustest.
- Naised tegelevad jalgpalliga sisemise motivatsiooni ajendil. Kõige olulisem motiiv jalgpallitreeningutel osalemiseks on sotsialiseerumise soov: soovitakse tunda kogukonda kuulumise tunnet. Lisaks sellele soovitakse jalgpalliväljakul midagi uut õppida, füüsilist vormi parandada ning jalgpallimängust naudingut saada.
- Kuigi intervjuueeritavate hinnangul on Eesti naiste jalgpallis olukord aastatega paranenud, tehakse meedias ning avalikkuses meeste ja naiste jalgpallil suurt vahet ning naisjalgpallurid puutuvad endiselt kokku sildistamisega. Suurimateks probleemideks naiste jalgpallis harrastajate tasemel on sooline märgistamine, kohustusliku heteroseksuaalsuse rõhutamine ning infantiliseerimine.
- Suurem osa Eesti naisharrastusjalgpalluritest ei ole rahul Eesti naiste jalgpalli hetkeolukorraga. Uuringust selgus, et naiste jalgpall pole nii Eesti Jalgpalli Liidule ega jalgpalliklubidele piisavalt oluline ning sellesse ei suhtuta tõsiselt ega panustata piisavalt. Lisaks sellele ei kajastata ega reklaamita paljude naisjalgpallurite hinnangul naiste jalgpalli meedias piisavalt.

Antud uurimus toob Eesti naisharrastusjalgpallurite nägemusel välja naiste jalgpallis valitsevad põhilised probleemid:

- Eesti Jalgpalli Liidu ning jalgpalliklubide jaoks pole naiste jalgpall piisavalt oluline
- Naiste jalgpallil puudub piisav rahastus
- Naiskondade arv väheneb iga aastaga
- Vähene ning pinnapealne meediakajastus
- Ebapiisav reklaam ning teavitustöö
- Kättesaadavuse puudumine
- Kvalifitseeritud treenerite vähesus naiste jalgpallis
- Preemiasüsteemide ning stipendiumite puudumine
- Eeskujude puudumine

KASUTATUD KIRJANDUS

- 1) Aaltonen, S. & Kaprio, J. & Vuoksima, E. & Huppertz, C. & Kujala, U. M. & Silventoinen, K. (2017) Genetic Architecture of Motives for Leisure-time Physical Activity: A Twin Study. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*. 27 (11), 1432-1441.
- 2) Adams, C. & Ashton, M. & Lupton, H. & Pollack, H. (2014) Sport is King: An Investigation into Local Media Coverage of Women's Sport in the UK East Midlands. *Journal of Gender Studies*, 23 (4), 422-439.
- 3) Anderson, E. & Bullingham, R. (2015) Openly Lesbian Team Sport Athletes in an Era of Decreasing Homophobia. *International Review for the Sociology of Sport*. 50 (6), 647-660.
- 4) Archer, A. & Prange, M. (2019) 'Equal Play, Equal Pay': Moral Grounds for Equal Pay in Football. *Journal of the Philosophy of Sport*. 46 (3), 416-436.
- 5) Bandyopadhyay, K. & Naha, S. (2019) Defining moments in the history of soccer. *Soccer & Society*, 20:7-8, 897-902.
- 6) BBC. (2019) *Women's World Cup: Record-breaking numbers*. 8. Juuli. Kättesaadav: <https://www.bbc.com/news/world-48882465> [09.02.2020].
- 7) Black, J. & Fielding-Lloyd, B. (2019) Re-establishing the 'Outsiders': English Press Coverage of the 2015 FIFA Women's World Cup. *International Review for the Sociology of Sport*. 54 (3), 282-301.
- 8) Deci, E.L. & Ryan, R.M. (200) The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*. 11 (4), 227-268.
- 9) Ednie, A. & Stibor, M. (2017) Influence and Interpretation of Intrinsic and Extrinsic Exercise Motives. *Journal of Human Sport and Exercise*. 12 (2), 414-425.
- 10) Eesti Jalgpalli Liit. (2017) *Rahvusvaheline uuring: jalgpalli mängivad tüdrukud on enesekindlamad*. 18. Mai. Kättesaadav: <http://jalgpall.ee/voistlused/uudised/rahvusvaheline-uuring-jalgpalli-mangivad-tudrukud-on-enesekindlamad-n11934/siteacc=events> [07.02.2020].

- 11) Eesti Jalgpalli Liit. (2019) *UEFA käivitas naiste jalgpalli kampaania*. 21. Mai. Kättesaadav: <http://jalgpall.ee/uudised/video-uefa-kaivitas-naiste-jalgpalli-kampaania-n15716?siteacc=cms> [07.02.2020].
- 12) Eesti Jalgpalli Liit. (2020) Naised A-koondis: mängud. [Online] Kättesaadav: <http://jalgpall.ee/koondis/7/mangud> [09.02.2020].
- 13) Elissaar, K. (2020) Eesti koondise kaitsja võtab jalgpallis vaheaasta. *Soccernet*. 11. Veebruar. Kättesaadav: <https://soccernet.ee/artikkel/eesti-koondise-kaitsja-votab-jalgpallis-vaheaasta> [13.02.2020].
- 14) Fink, J. S. (2015) Female Athletes, Women's Sport, and the Sport Media Commercial Complex: Have We Really "Come a Long Way, Baby"? *Sport Management Review*, 18 (3), 331-342.
- 15) Grabow, H & Kühl, M. (2019) You Don't Bend It Like Beckham if You're Female and Reminded of It: Stereotype Threat Among Female Football Players. *Frontiers in Psychology*, 10(1963), 1-9.
- 16) Holst, M. (2014) *Balti turniirid ja nende populaarsus läbi publikuhulkade ja tollase meediakajastuse (1928-1938)*. Bakalaureusetöö. Tallinna Ülikool.
- 17) Jakubowska, H. & Licen, S. (2019) The Role of Newspapers in the Formation of Gendered National Identity: Polish Coverage of Women's and Men's Basketball Championships. *International Review for the Sociology of Sport*. 54 (3), 302-324.
- 18) Jalak, R., Lusmägi, P. (2010) *Liikumise ja Spordi ABC*. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda.
- 19) Jenkel, L. (2020) The F.A.'s Ban of Women's Football 1921 in the Contemporary Press – a Historical Discourse Analysis. *Sport in History*. 1746 (263), 1-21.
- 20) Jõgi, M. (2019) Suur tagasilöök naiste jalgpallile! 13-kordne Eesti meister loobus liigades osalemisest. *Soccernet*. 20. Detsember. Kättesaadav: <https://soccernet.ee/artikkel/suur-tagasilook-naiste-jalgpallile-13-kordne-eesti-meister-loobus-liigades-osalemisest> [07.02.2020].
- 21) Järvela, O. (2019) Anne Rei: naiste jalgpalli heaks on tehtud suuri samme, aga teha on veel palju. *Soccernet*. 6. Juuni. Kättesaadav: <https://soccernet.ee/artikkel/naiste-mm-anne-rei-naiste-jalgpalli-heaks-on-tehtud-suuri-samme-aga-teha-on-veel-palju> [07.02.2020].

- 22) Kraus, R. (1998) *Recreation and Leisure in Modern Society*. 5th ed. Wisconsin: Jones and Bartlett.
- 23) Kringstad, M. (2018) Is Gender a Competitive Balance Driver? Evidence from Scandinavian Football. *Cogent Social Sciences*. 4 (1439264), 1-15.
- 24) Krstrup, P. & Helge, E. W. & Hansen, P. R. & Aagaard, P. & Hagman, M. & Randers, M. B. & de Souza, M. & Mohr, M. (2018) Effects of Recreational Football on Women's Fitness and Health: Adaptations and Mechanisms. *European Journal of Applied Pshysiology*. 118 (1), 11-32.
- 25) Kunz, M. (2007) 265 Million Playing Football. *FIFA magazine*. Juuli 2007. 10-15.
- 26) Laherand, M.- L. (2008) *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Sulesepp.
- 27) Mageau, G. A. & Vallerand, R. J. (2003) The Coach-Athlete Relationship: a Motivational Model. *Journal of Sports Sciences*. 23 (1), 882-904.
- 28) Manson, S. A. & Brughelli, M. & Harris, N. K. (2014) Physiological Characteristics of International Female Soccer Players. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 28(2), 308–318.
- 29) Markovits, A. S. & Hellerman, S. L. (2003) Women's soccer in the United States: Yet another American 'Exceptionalism'. *Soccer & Society*, 4:2-3, 14-29.
- 30) Martinez-Lagunas, V. & Niessen, M. & Hartmann, U. (2014) Women's football: Player characteristics and demands of the game. *Journal of Sport and Health Science*, 3 (4), 258-272.
- 31) McLean, D. & Hurd, A. & Anderson, D. M. (2005) *Kraus' Recreation and Leisure in Modern Society*. 7th ed. London: Jones and Bartlett Publishers International.
- 32) Meyer-Parlapanis, D. & Siefert, S. & Weierstall, R. (2017) More Than the Win: The Relation between Appetitive Competition Motivation, Socialization, and Gender Role Orientation in Women's Football. *Frontiers in Psychology*, 8(547), 1-9.
- 33) Møller, T. K. & Nielsen, T.-T. & Lundager, I. & Andersen, R. & Krstrup, P. & Randers, M. B. (2019) Team-sport Training as a Worthy Alternative to Fitness Training for Sedentary Women with Lifestyle Diseases in a Community Health Centre. *German Journal of Exercise and Sport Research*. 50 (1), 136-145.
- 34) Neemelo, T. (2018) *Eesti jalgpallikoondise ründemängu ülesehitus 2018. aasta maailmameistrivõistluste valikturniiril*. Magistritöö. Tallinna Ülikool.

- 35) Olmedilla, A. & Ruiz-Barquín, R. & Javier Ponseti, F. & Robles-Palazón, F. J. & García-Mas, A. (2019) Competitive Psychological Disposition and Perception of Performance in Young Female Soccer Players. *Frontiers in Psychology*, 10(1168), 1-9.
- 36) Pappel, M. (2011) *Naiste jalgpall Eestis: kandepind ja mängijate antavad tähendused osalusele*. Bakalaureusetöö. Tallinna Ülikool.
- 37) Parts, K. (2020) Matikainen: peame tähistama ka väikeseid võite. *Jalka*. Veebruar 2020. 16-19.
- 38) Pastuhhov, D. (2017) Inna Zlidnis: naiste jalgpall väärrib lugupidamist. *Sputnik*. 16. Detsember. Kättesaadav: <https://sputnik-news.ee/sport/20171216/8437683/zlidnis-naiste-jalgpall-vaarib-lugupidamist.html> [07.02.2020].
- 39) Petty, K. & Pope, S. (2018) A New Age for Media Coverage of Women's Sport? An Analysis of English Media Coverage of the 2015 FIFA Women's World Cup. *Sociology*. 53 (3), 486-502.
- 40) Pfister, G. (2015) Assessing the Sociology of Sport: On Women and Football. *International Review for the Sociology of Sport*. 50 (4-5), 563-569.
- 41) Pohlak, A. (2015) Tüdrukute ja naiste jalgpall – miks ja kuidas. *Jalka*. Oktoober 2015. 16-17.
- 42) Pohlak, A. (2017) Naiste jalgpall on kasvanud ja vajab eraldi tähelepanu. 1. Juuni. *Eesti Jalgpalli Liit*. Kättesaadav: <http://jalgpall.ee/voistlused/uudised/aivar-pohlak-naiste-jalgpall-on-kasvanud-ja-vajab-eraldi-tahelepanu-n12025/siteacc=events> [07.02.2020].
- 43) Porat, A. B. (2020) Così (non) Fan Tutte: women's football 'made in Israel'. *Soccer & Society*, 21:1, 39-49.
- 44) Ravel, B. & Gareau, M. (2016) 'French Football Needs More Women Like Adriana'? Examining the Media Coverage of France's Women's National Football Team for the 2011 World Cup and the 2012 Olympic Games. *International Review for the Sociology of Sport*. 51 (7), 833-847.
- 45) Remmelkoor, K. (2020a) Piiroja Pärnu JK naiskonna lõpust: rahaliselt polnud enam võimalik jätkata. *Soccernet*. 13. Jaanuar. Kättesaadav:

- <https://soccernet.ee/artikkel/piiroja-parnu-jk-naiskonna-lopust-rahaliselt-polnud-enam-voimalik-jatkata> [07.02.2020].
- 46) Remmelkoor, K. (2020b) Ketlin Saar Pärnu naiskonna lõpust: pisaraid valati väga palju. *Soccernet*. 17. Veebruar. Kättesaadav: <https://soccernet.ee/artikkel/suur-intervjuu-ketlin-saar-parnu-naiskonna-lopust-pisaraid-valati-vaga-palju> [18.02.2020].
- 47) Rosen, K. (2019) *Eesti naiste A-koondise jalgpallurite kehalise koormuse analüüs võistlusmängudes*. Bakalaureusetöö. Tallinna Ülikool.
- 48) Santonja, R. & Lombao, B. (2011) *Revitalisatsioon ehk kuidas elada saja-aastaseks*. Hispaania keelest tõlkinud Janne Kukk. Tallinn: Uniprint.
- 49) Schwede, I. (2005) Miks jalgpall nii populaarne on? *Sirp*. 28. Oktoober. Kättesaadav: <https://sirp.ee/s1-artiklid/c9-sotsiaalia/miks-jalgpall-nii-populaarne-on/> [07.02.2020].
- 50) Serrano, J. & Martin, L. & Batista, M. & Honorio, S. A. A. & Mendes, P. D. M. & Santos, J. & Mequita, H. & Rocha, J. & Silveira, P. & Petricia, J. (2019) Athlete's Motivation from Different Regions of Portugal for the Practice of Athletics as a Federated Sport. *Journal of Human Sport and Exercise*. 14 (1), S30-S36.
- 51) Shojaee, F. & Samadi, P. (2015) Investigate the Physiological Changes of the Iran's Women National Futsal Team and Compare Them with Women's Football Team Before and After Training. *Indo American Journal of Pharmaceutical Sciences*, 4(11), 3982-3986.
- 52) Sikk, K (2018) *Tantsijate motiivid jazz, hip-hop ja cheerleaders & show tantsustiilides* *DancAact tantsustuudio näitel*. Bakalaureusetöö. Tallinna Ülikool.
- 53) Skogvang, B. O. (2019) Scandinavian women's football: the importance of male and female pioneers in the development of the sport. *Sport in History*, 39:2, 207-228.
- 54) Stride, A. & Drury, S. & Fitzgerald, H. (2019) 'Last Goal Wins': Re/engaging Women of a 'Forgotten' Age Through Football? *Sport Education and Society*. 24 (7), 770-783.
- 55) Zach, S. & Adiv, T. (2016) Strength Training in Males and Females – Motives, Training Habits, Knowledge, and Stereotypic Perceptions. *Sex Roles*. 74 (7-8), 323-334.
- 56) Zervou, F. & Stavrou, N. A. M. & Koehn, S. & Zounhia, K. & Psychountaki, M. (2017) Motives for Exercise Participation: The Role of Individual and Psychological Characteristics. *Cogent Psychology*. 4 (1), 1-12.

- 57) Taylor, T. & O'Connor, D. & Hanlon, C. (2019) Contestation, Disruption and Legitimization in Women's Rugby League. *Sport in Society*. 23 (2), 315-334.
- 58) Tiisler, T. (2019) Anne Rei: naiste jalgpall on leidmas oma nišši. *ERR*. 29. Juuni. Kättesaadav: <https://sport.err.ee/957180/anne-rei-naiste-jalgpall-on-leidmas-oma-nissi> [07.02.2020].
- 59) Tursk, T. (2014) *Eesti Jalgpalli Liidu rahvaliiga uuring*. Bakalaureusetöö. Tallinna Ülikool.
- 60) Tuula, R. (2010) Seikluslikkuse olemus rekreatiivsetes tegevustes. Kogumikus: Jalak, R. *Liikumine ja sport*. Tallinn: Ühendus Sport Kõigile, 53-59.
- 61) Tylka, T. L. & Homan, K. J. (2015) Exercise Motives and Positive Body Image in Physically Active College Women and Men: Exploring an Expanded Acceptance Model of Intuitive Eating. *Body Image*. 15 (1), 90-97.
- 62) UEFA (2017) *The Psychological and Emotional Benefits of Playing Football on Girls and Women in Europe*. [Online] Kättesaadav: https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/EuroExperience/Women/General/02/47/04/27/2470427_DOWNLOAD.pdf [07.02.2020].
- 63) UEFA (2019) *Time for Action: first ever UEFA women's football strategy launched*. [Online] Kättesaadav: <https://www.uefa.com/insideuefa/about-uefa/news/newsid=2605007.html> [07.02.2020].
- 64) Vallerand, R. J. (2004) Intrinsic and Extrinsic Motivation in Sport. *Encyclopedia of Applied Psychology*. 2 (1), 427-435.
- 65) Voolaid, R. (2018) Petersoo Levadia naiskonna loobumisest: paari aasta pärast hakkame värske verega alt jälle üles tulema. *Soccernet*. 13. Detsember. Kättesaadav: <https://soccernet.ee/artikkel/petersoo-levadia-naiskonna-loobumisest-paari-aasta-parast-hakkame-varske-verega-alt-jalle-ules-tulema> [07.02.2020].
- 66) Weil, E. & Rollin, J. & Joy, B. & Alegi, P. C. & Giulianotti, R. C. (2020) Football. *Encyclopaedia Britannica*. 22. Jaanuar. Kättesaadav: <https://www.britannica.com/sports/football-soccer/Professionalism>
- 67) Waldron, J. J. (2016) It's Complicated: Negotiations and Complexities of Being a Lesbian in Sport. *Sex Roles*. 74 (7-8), 335-346.

LISA 1. INTERVJUUDE KÜSIMUSTIK

Tere. Olen Tallinna Ülikooli rekreatsioonikorralduse magistritudeng ning kirjutan hetkel oma magistritööd naisjalgpallurite harrastuskogemustest. Oma uuringu läbiviimiseks oleks mul vaja Teie abi. Nimelt soovin väga tutvuda Teie kogemusega naiste jalgpalli osas, kuidas kogete erinevaid müüte ja probleeme, mis kaasas käivad naiste jalgpalliga ning kuidas tajute seni tehtud pingutusi olukorra parandamiseks. Intervjuu võtab aega umbes 45 minutit ning vastuseid kasutan ainult oma magistritöö tarbeks, ja seda kindlasti anonüümselt kajastades. Huvi korral võin Teile saata ka uuringu lõpptulemused.

Jalgpallikogemus ja -täendus

- 1) Kui kaua olete jalgpalliga tegelenud? Kuidas sattusite jalgpalli juurde?
- 2) Kuidas Te kirjeldaksite naiste jalgpalli kui spordiala? Võrreldes meese jalgpalliga, millised on olulisemad erinevused? Mis osas on need samased? Aivar Pohlak on öelnud, et jalgpalluriks olemine näitab staatust ja on tüdrukutele sageli olulisem kui poiste jaoks. Milline on Teie seisukoht?
- 3) Mis Teid motiveerib alaga tegelema? Millised on Teie hinnangul naisjalgpallurite motiivid jalgpalliga tegelemiseks?
- 4) Kokkuvõttes – mida jalgpall Teie jaoks tähendab? Mida see Teile annab?

Naiste jalgpalliga seotud probleemid ja müüdid

- 5) Stereotüüpselt on jalgpall tajutav kui meeste mäng. Kuidas Teie seda probleemi oma igapäevases harrastuses tajute?
- 6) Kuivõrd tajute sildistamist naiste jalgpallis harrastajate tasemel? Kirjeldage mõnda situatsiooni.

- 7) Mis moodi väljendub heteroseksuaalse subjekti rõhutamine naiste jalgpallis? Kirjeldage mõnda homofoobiaga seotud juhtumit naistejalgpallis harrastajate tasemel
- 8) Kuidas proovivad naisjalgpallurid Teie hinnangul traditsioonilisi naiselikkuse norme ümber kohandada? Kirjeldage mõnda olukorda, kus olete tajunud, et teilt oodatakse nii-öelda sobiva naiselikkuse väljendamist.
- 9) Meediaga suheldes, või meedias naiste jalgpalli kohta lugedes/kuulates/vaadates – mis Teile silma hakkab? Millised märkused on häirivad? Mis on hästi?

Naiste jalgpalli hetkeseis

- 10) Kuidas olete rahul naiste jalgpalli hetkeolukorraga Eestis?
- 11) Mis võiks olla Eesti naiste jalgpalli puhul teisiti?
- 12) Kuidas saaks Eesti naiste jalgpalli olukorda parandada? Milliseid meetmeid saaks kasutada, et harrastajaid oleks rohkem ning tase tõuseks?

LISA 2. VÄLJAVÕTE TRANSKRIPTSIOONIST

K: Meediaga suheldes, või meedias naiste jalgpalli kohta lugedes, kuulates ja vaadates – mis sulle silma hakkab? Millised märkused naiste jalgpalli kohta on häirivad ja mis on hästi?

V: Mmm, (...) nii palju kui üldse <meedias > naiste jalgpalli kajastatakse, siis hakkab silma see, kuidas kogu kajastus on niiöelda sunniviisiline. (.) Näiteks mängueelsed artiklid, mida vahendab Eesti <suurim> jalgpalliportaal sisaldavad vaid klubide poolt jalgpall punkt ee veebilehele kirjutatud kommentaare ja mängu algusaegu ja kohti. Mängujärgsed artiklid sisaldavad vaid jalgpall punkt ee veebilehelt kopeeritud kohtuniku poolt sisestatud protokolle, kust näeb <vaid> tulemusi ja väravalööjaid. (.) Samal ajal meeste jalgpallis on kõikidest mängudest eraldi mängueelsed ülevaated, >kes mängib, kes ei mängi, kes on vigastatud, eeldatav koosseis, kommentaarid ja muud sellist<. (.) Loomulikult ka mängujärgselt – põhjalikud kokkuvõtted, (.) kirjeldatakse detailselt kogu mängu käiku, videointervjuud, valitakse mängu parim. (...) Hästi ei ole midagi ((vangutab pead)).

K: Kuidas ise oled rahul naiste jalgpalli hetkeolukorraga Eestis?

V: (.) Kuna ma mängisin eelmisel hooajal Soomes naiste teises liigas ja olen Eestis mänginud nii <teise-, esi- kui meistriliiga tasemel>, siis võrreldes meie riigi hetkeolukorda naabrite omaga, tuleb kahjuks tõdeda, et rahul ei saa kindlasti olla ja arenemisruumi on <meeletult>. (.) Kuna naistejalgpall ei too ühelegi klubile raha sisse, siis see on teisejärguline (.) ja niikaua, kuni Eesti Jalgpalli Liit ei anna selgeid juhiseid ja kohustusi klubidele, millisel kujul peab ühes jalgpalliklubis naiste võistkond eksisteerima, ((laiutab käsi)) siis ei muutugi midagi.

K: Mis võiks olla Eesti naiste jalgpalli puhul teisiti?

V: Hmm, (...) teisiti (.) ehk paremini võiks olla klubide toetus ja suhtumine oma naiskondadesse ja naiste jalgpalli üldisemalt, (.) rohkem panustamist ja võrdsustamist meestega. (.) Kindlasti on oluline meedia kajastus, et tuua rohkem naisjalgpallureid esile. Tuleks tekitada <rohkem huvi naistejalgpalli vastu>, et inimesed tahaksid ka naiste mängu vaatamas käia.

K: Kuidas saaks sinu hinanngul Eesti naiste jalgpalli olukorda parandada? Milliseid meetmeid saaks kasutada, et harrastajaid oleks rohkem ning tase tõuseks?

V: ((alustas kohe vastamist)) Olen arvamusel, et niikaua, kuni ei teki Eestis naistele vähemalt poolprofessionaalset liigat, siis ei olegi naiste jalgpallis erilist arengut loota. (.) Harrastajaid võib ju iga aastaga juurde tulla, sealhulgas ka noori, (.) aga kui neil ei ole võimalik seada endale kindlaid eesmärke ja sihte, <kuhu nad tahaksid jõuda>, (.) siis paraku mingi hetk sekkuvad teised huvid ja muud enese arendamise viisid karjääriredelil. (...) Jalgpall peaks olema lihtsalt jalgpall, (.) <mitte meeste või naiste jalgpall>, (.) see tähendab, et nii <meestel kui naistel > peaks olema jalgpallis samad tingimused ja võimalused.